

Lugege meie teadaannet wiimasel kaaneküljel!

G
MAM
BER
G

ROMAN

No

24

U
L
O
U
S

N
U
M
B
E
R

Jaan Tõnisson

saab 22. detš. s. a. 60. aastat wanaks.

Fr. A. ...
Eesti ...
Rahvus...

SP,
9593

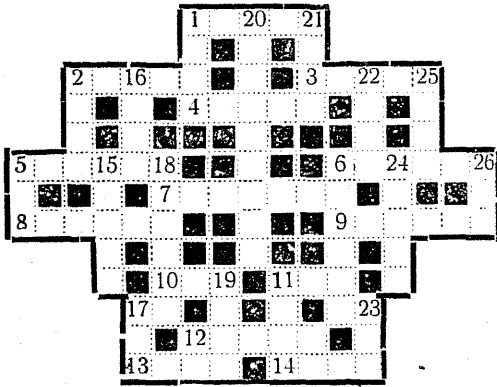
KIRJASTUS-OSAÜHISUS „ARENG”
TALLINN, 1928. A. VII. AASTAKÄIK

Hind 40 senti.

Hindmõistatus

Nr. 24 (162).

Seadnud Em. Gutmann.

Sõnade tähendused.

Pahemalt paremale:

1. Kala.
2. Jaotmatu osakene.
3. Weoloom.
4. Kuulsam Estoonia näitlejanna.
5. Naiste tuba Türgimaal.
6. Lind.

7. Loomaliigi esitaja.
8. Reie erguvalu.
9. Lõunamaa wili.
10. Wana naisterahwas.
11. Mullaga katmatu kütis.
12. Põhjaida, kaar.
13. Wana wastand.
14. Lõunalääs, kaar.

Ülalt alla:

5. Rööwkala.
2. Naisterahwa eesnimi.
15. Nõu.
16. Uhke.
17. Wäike hurtsik.
18. Härra aunimi Inglismaal.
1. Emajõe haru.
19. Meripääsuke.
20. Sõlmiti ilmasõja lõpul wene ja saksa jooksukraawides.
11. Kallis warandus.
21. On terwiseks.
6. Lõõmise abinõu.
22. Taewalaotuse wärw.
23. Tuulepuhang.
24. Lõheline, koopaline kallas.
25. Maha niidetud hein.
26. Rahwuswaheline hädasignaal.

Lahendused tulewad saata „Romaani“ talitusele, Tallinn, märgusõna all „**Hindmõistatuse lahendus**“ kuni 28. jaanuarini 1929 a. Lahendusi võib saata mitu ühes ümbrikus ehk panna „Romaani“ talituse (Müüriwahe t. 16) sissekäigu juures (trepikojas) asuwasse kirjakasti. Lahendajate nimed awaldatakse „Romaan“ nr. 4. (166).

Õigete lahenduste saatjate wahel loositakse wälja:

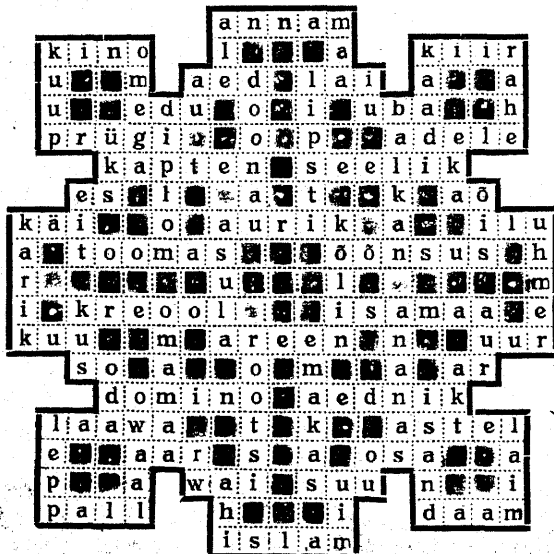
1. 1 paar uiske (waliku järele, kas naiste wõi meeste);
2. Pedro Krusten — Südamerahu.
3. Eino Leino — Päew Helsingis.

Loosimine on 31. jaanuaril 1929 a. kell ½3 p.l. talituse ruumes, Müüriwahe, 16, millest palutakse lahendajaid wõtta osa.

„Romaani“ talitus.

Hindmõistatuse lahendus

Nr. 20 (158).

Lahenduste suure arwu pärast awaldame seekord ainult wõitjate nimed.

Loosimisel wõitsid: 1) H. Jakobson'i „Tuhkur hobune II“ — **Anette Lees**, Aegwiidust; 2) Jules de Revél „Kombejuht“ — **A. Walentin**, Petserist, Tartu tän. 1; 3) H. Haljaspõld „Ühe wana üliõpilase mälestusi“ — **Irma Oraw**, Tallinnast Kopli tän. 78.

„Romaani“ talitus.

„Romaani“ lugejad! Soowitage meie ajakirja ka oma sõpradele ja tuttawatele, sest „Romaan“ on hästiwalitud sisuga ajakiri Eestis!

Uuendage aegsasti „Romaani“ tellimisi 1929. aastaks!
 aastas 7.50 snt.; 1/2 aastas 4.00 snt.; 1/4 aastas 2.25 snt.

Ajakiri

ROMAAN

Seitsmes aastakäik

1928

Toimetaja

P. Grünfeldt.

Wäljaandja ;
Kirjastusosaühisus „ARENK“

Sisu:

Ameerika.

D. Bransley: Pettus. nr. 4.
Zane Grey: Lindprii. nr. 8—22.
The World: Osman Bey. nr. 8.
Peter Moy: Surm sillal. nr. 19.

Ameerika-Saksa.

Peter Polter: Hulgus Jim. nr. 2.
W. Heydrich: Kadunud isa. nr. 3.
H. Hesse: Ameerika wabadus. nr. 5.
Jo H. Rösler: Minna. nr. 17.
F. Braun: Meisterlaseng. nr. 22.

Albaania.

Ph. Lotin: Armastusesild. nr. 9.

Araabia.

Sörmus. nr. 8.
Arstitud. nr. 14.
Julgus. nr. 16.

Austria.

W. Baltinester: 19 ja 45. nr. 1.
A. Iwars: Filmidiiwa nr. 2.
" — " **Mis Turandot**. nr. 9.
W. Kemter: Magadiswagunis. nr. 3.
E. Triebnigg-Birkhert: Betty õnn. nr. 6.
Edw. Stilgebauer: Sultana. nr. 7.
J. Raudnitz: Proua Nani. nr. 8.
E. Köhler: Timukas. nr. 10.
E. Machek: Neiumüüja. nr. 11.
B. Alma: Muusika. nr. 11.
Otto Hipp: Saladuslik kaup. nr. 13.
G. Ramsauer: Elupäästja. nr. 13.
A. Malden: Luigelaul. nr. 16.
L. Rössink: Hundid. nr. 16.
H. Wilhelm: Sünnipäew. nr. 18.

Balti-Saksa.

E. von Uvis: Kolm kihlwed. nr. 1—3.
E. Petersen: Kui nii weel kordki. nr. 16.

Belgia.

J. Cesanne: Mõrtsukas. nr. 3.
" — " **Esimene wale**. nr. 18.
Léon Treich: Nende ütlused. nr. 6.

Brasillia.

H. V. Patera: Buddha silm. nr. 5
" — " : Seikleja. nr. 11.
" — " : Korneti wanne. nr. 15
" — " : Punane surm. nr. 20.

Daani.

Kurd Michaelis: Kaabakad. nr. 6.
Ejnar Mikkelsen: Wõidujooks karuga. nr. 7
Henrik Pontoppidan: Kotkalend. nr. 10.
Herman Bang: Öö merel. nr. 12.
M. A. Nexö: Bakkegaardi perenaine. nr. 17.
H. Drachmann: Lugu merelt. nr. 24.

Eesti.

P. Grünfeldt: Mitte wäsida! nr. 1.
" — " : 24 II.28. nr. 4.
" — " : Saanisõit. nr. 6.
" — " : Linnulaul. nr. 9.
" — " : Öitsengu ajal. nr. 10.
" — " : Lulupeolaul. nr. 12.
" — " : Milles seisab meie rikkus. nr. 12.
" — " : Leiwakott. nr. 13.
" — " : Nüüd laulan kurwalt. nr. 16.
" — " : On hetki weel. nr. 17.
" — " : Warjud. nr. 19.
" — " : Süda. nr. 21.
" — " : Jõuluõhtul. nr. 24.
Andres Silla: Millal. nr. 9.
Eha Helgistu: Kuisimus nr. 13.
M. J. Eisen: Pikse pilkaja nr. 1.
" — " : Kuuneiu. nr. 4.
" — " : Mure. nr. 24.
Fred Petton: Tila Märdi seitse päewa. nr. 5.
" — " : Öine sõit. nr. 10.
H. Wühner: Sügawused. nr. 1.
" — " : Kurwameelsus. nr. 3.
" — " : Kodurajad. nr. 5.
" — " : Wana paju. nr. 6.
" — " : Öhtu ajal. nr. 5.
" — " : Warjus nr. 8.
" — " : Kiigelaul. nr. 10.
" — " : Pajupill. nr. 11.
" — " : Õpetlane. nr. 13.
" — " : Öhtu wõõrsil. nr. 14.
" — " : Kodukaasikus.
" — " : Seal kaugel. nr. 20.
" — " : Asuja. nr. 22.
" — " : Sügislehed. nr. 22.

Romaan

Ilmub kaks korda kuus.

SISU: H. Courths-Mahler: Kui armastus ärkab. — P. Grünfeldt: Jõuluõhtul. — Hermann Heiberg: Üllad inimesed. — M. J. Eisen: Mure. — Merci, Monsieur! — Kálmán Mikszath: Lahus. — Edward-Welle-Srand: Wirmalised. — Holger Dráchmann: Lugu mereelt. — O. Grossschmidt: Täis soid. — J. O. Curwood: Maailma äärel. — Seitse töökat aastat.

Nr. 24 (162)

Detsember 1928

VII aastakäik.

Kui armastus ärkab.

Saksa kirjaniku H. Courths-Mahler'i romaan.

7

Ria oli pruutpõlves tagasihoidlik. Veel kordki polnud ta tema huuli puidutanud. Ikka oli Ria olekus olnud vaikne, kartlik eemalehoid, kui Heinz talle tahtis läheneda.

Beri tungis talle südamesse. Ta haaras äkki Ria käe ja surus huuled kohale, kus oli uus laulatusförmus.

Ria pööras ehmunult näo tema poole ja läks tumepunaseks. Ta vaatask Heinzile kartlikult filmadesse, mis sugugi mitte mõistlikult ja külmalt temal puhkajid.

Ta istus nagu halwatu ja süles filmad. Ja kui Heinz näid kiirelt ta kõrwale istus ja käewarre tugewalt ta ümber pani, wärises ta nii tugewalt, et Heinz seda tundis.

„Weel ikka hirm ja kartus minu ees, Ria? Sedr pead ära harjutama. Sa oled ometi nii naine. Kas ja ei tea, et mees ja naine peawad üks olema?“

Ria oleks tahtnud tõusta ja ära joosta, sest ta ei uskunud, et Heinzi ta süda tema kõrwale oli ajanud. Ta ei armastanud ju teda — armastas seda teist, ilusat naist näkifilmadega ja kuldpunakate juustega. Ta heitis talle ainult raase — kohustundest wõi meelte mööduwa uima tõttu. Kuid ta et tohtinud põgeneda, ei tohtinud Heinzi isegi tagasi tõrjuda. Ta oli ta omandus — ta naine — ah — mittearmastatud naine. Ta rumal süda karjus igatsusest ja

armastuses ta järele ja kohkus ometi tagasi ta õrnuste eest.

Ria olek ei muutunud mitte palju Heinzi suhtes, ei lähenedalise pulmareisi kestel ega pärast koju tulles. Ta lasi Heinzil õrn olla, kuid ei wastanud õrnustega. Ja italg ei kadunud ta filmist kartlikult, kui Heinz talle lähenes.

Nende wahel walitses rahulik ja seltsimehelik wahelord. Ria wõttis elawalt kõigest osa, mis Heinzi huwitask, ta weskles targalt ja lõbusalt, laulis talle oma armsaid, wäikeleid laule, nii tihti kui Heinz tahtis kuulda, pidask maja korralikult ja hoolitses selle eest, et teda wäikeste asjadega ei tililitatud.

Ta oli eeskujulik naine ses mõttes, nagu Heinz seda warem oli soowinud.

Kuid imelikult wiisil polnud ta nüüd sellega nõus.

Bäewast päewa mõistisk Heinz ikka selgemini, millise kalliskivi — ilma enese otsimiseta — ta tee äärest oli leidnud.

Ja ikka uuesti küsis ta eneselt, kas wõis wõimalik olla, et sarnane täiuslik olemus ei tunnud sügawat armastust.

Wõi polnud a mees, kes ostask seda armastust äratada?

Tihti waldas teda põlew soow, et Ria üksainus kordki wabatahtlikult ta wastu nõjatuks, ainult kord käed ta kaela ümber paneks ja talle huuled suudluseks ulatask. Kuid see ei jündinud.

Mitagi ei annud wälja, kui palju Ria teda armastas, et ta talle rohkem oli kui elu. Sirm end ära anda tegi ta kahelordselt tagasihoidlikuks.

Mõnikord tõusis Rias nõrk lootus, et Heinz ühel päewal teda armastama hakkab, mõnikord küsis ta eneselt: „Kas võib see olla, et ta süda on külm?“ Siis moolas ta weri kiiremini läbi soonte ja ta silmad hakkasid särama, mis Heinzilt rõõwis wiimase rahu. Kuid siis kohtasid nad seitstonnas jälle Sibylle Janseni ja Ria märkas, et see ta mehele tähendusrikkalt otja waatas ja teda ifka uuesti enese kõrwale oskas meelitada.

Kawalalt walitud sõnadega hoolitses Sibylle selle eest, et Ria armukadedus ei kustunud. Ta tuli ifka Ria lähedusse ja oskas warjatud, näilikult tühiste sõnadega tas usku äratada, et Heinz oma südame igaweseks talle on kinkinud.

Nii elas noorpaar üksteise kõrwal, üksteist armastades ja ometi igatsuses üksteise järel põledes.

* * *

Lotte Werner ja Walter Meister olid aastat kihlatud, enne kui abiellusid. Nad mõlemad pidasid priutpõlwe liig ilusaks, et teda lühen-dada. Ra ei tahtnud Lotte nii ruttu wanemate juurest lahutada.

Yfirma Meister & Werner oli wahpeal hea kuulsuse omandanud. Mõlemad noored arhitektid töötasid tähelepandawalt ja said palju tellimisi. Walter ei mõelnud enam tegewusest loobuda. Selleks armastas ta oma tutset liig hästi.

Walter oli pulmabets suurepärase peo korraldanud. Heinz ja Ria olid kutsutud külaliste seas kõige armsamad. —

Mõlemad noored paarid elasid kõige suures rõõmas sõpruses. Ria ja Lotte külastasid üksteist iga päew ja õhtuti koguti kas Maternite wõi Meisterite juure.

Kuid ialgi ei kõnelenud Ria sõbrannale oma abielust, ialgi ei kõnelenud ta oma armastusest ja oma salawalust.

Lotte polnud nii tagasihoidlik, kuid ta austas Ria olekut. Et see oli õnnelik nagu ta ise, selles ei kahelnud ta silmapilgukski. —

Heinrich Krausele oli Ria juba suure summa maksta mõinud. Heinz oli talle pulmapäewal tõesti wäitese päranduse wälja maksnud. See kui ta lastuhat märka, mis ta kassawarast kofku hoidnud, olid kohe Krause kätte läinud.

Puuduwast kuuest tuhandest oli ta ka juba poole wäiteseks summabets teinud. Krause elas Berliini Teeskinnas, kuid Ria polnud teda

enam näinud, igatahes kartis ta wist, et Heinz Matern ta kinni wõtta lasseb.

Ria igatses pääseda sellest kohustusest, mis teda jundis salalik olema. Heameelega oleks ta puuduwa raha korraga maksnud, kuid ta ei mõinud seda müretseda. —

Oli imetore juunikuu päew. Ria oli Lotte juures teel ja mõlemad noored prouad istusid juttu ajades kenas pawiljonis, mis asus järwe läheduses villa Meisteri aias. Siit oli tore waade. —

Lotte oli juba kolmweerand aastat abielus ja õmbles kõifugu kenu asjakesi, sest villa Meisteris oodati uut ilmatodanikku.

Ria oli tunnise Lottega juttu ajanud ja kenu asjakesi waadelnud, mis ootasid babyt. Nüüd jättis ta sõbrannaga jumalaga ja sammis mõtetes koju.

Kuigi ta Lotte õmne üle rõõmistas, tuletas see õnn talle meele, et tema abielus puudus kõige parem ja tas ärkas teatar kadetus. Ta rinnast kerkis õhkamine:

„Mittearmastatud naine — milline otsatu piin!“

See mõte-järgnes talle warjuna ja ei lah-kunud taht ialgi.

Poolel teel tuli Heinz wastu. Ta oli warem kui harilikult koju tulnud ja tahtis Riat villa Meisterist ära tuua.

Kui ta nägi Riat lähenevat rohelisel metsateel õrnas, heledas tualetis, tundis ta palawust ja tal oli raske Riat rahuliku sõbralikkusega teretada.

„Sa olid juba kodus, Heinz? Wabanda, et mind kodus polnud. Westlesin wist täna Lottega kauemini,“ ütles Ria wabandawall.

Heinz pani oma käe Ria käewarre ümber. „Poole hiljem kui harilikult, ma tuln warem koju.“

„Sa said tööga warem walmis?“ küsis Ria waitsel, sõbralikul wiisil nagu alati.

Heinz surus ta käewart. „Ei mitte — kuid ma igatsesin su järele,“ wastas ta tasase, südamliku häälega.

Nagu uimas sules Ria wäheks ajaks silmad. Heinzi sõnabest kõlas sügaw, südamlik toon, kartlik, kuim iha, nagu ta seda warem polnud kuulnud.

Tas ärkas äkki kiim rõõm ja lootus. Ja ta kõikus nagu wäiteseks maapind ta jalge all.

Sirmunult kumardas Heinz ta poole. „Ria — mis sul on?“

„Mitagi — see on kuumusest,“ kogeles Ria, istusit päikeses. Kerge uimastus — juba on kõik mööda.“

Heinz nõudis, et ta pingil puhkaks. Umberringi oli waitne. Ta setjatas Ria ees.

"On sul jälle hea?" küsis ta murelikult.

Ria oli end kogunud ja nimetas end rumalats, kellele igatsus midagi walesti ette oli peegeldanud.

"Ära muretse, Heinz, olen terve Wõime edasi minna."

Ta tõusis ja hakkas elawalt ja kiirelt Lotte't jutustama.

Ra Heinz tundis end rahule.

Kuid ta tundis walu, et ei wõinud wõita Ria täit armastust. Ja ta pilkas end salaja: "Sul on, mis ja tahtsid — naine, kes sind ei tüüta — ole rahul."

Ria oli sellest tunnist saadik wäga rahutu.

"Kui ta süda ometi minu poole pööraks!"

See möte järgnes päewal ja öösel. Ja juba wäike lootus täitis teda rõõmuga.

Mõned päewad hiljem kutsuti Ria juba villa Meisteri. Lotte oli öösel pojale elu andnud. Ja Ria oli sõbrannale lubanud esimesed päewad tema juures olla, teda rawitjeda ja majapidamise järele waadata.

Proua major Werner oli kergelt haige ja ei wõinud tütre juures olla.

Nii läks Ria igal hommikul Lotte poole ja õhtul tuli talle Heinz järele. Walter Meister oli õnnest ja isarõõmest nagu segane.

Heinz pidi neil päewil üksi sööma. Ta tundis end wäga üksi ja maja näis talle Riata tühi ja kole.

"Ma ei wõiks temata enam elada", mõtles ta tihti, kui üksi lauas istus.

Ja kohe peale söömist läks ta Ria tuppja ja puhkas seal weidi. Neis ruumides, kus walitseb Ria maitse, armas ta, et on Riiale lähemal.

Nii astus ta ühel päewal peale üsikut lõunat jälle Ria tuppja. Tasa, paitawalt silistasid ta känd möbbleid. Oletas talle keegi warem ennustanud, et ta armastab niimüsi naist, et leiab rumalustes lõbu, siis oletas ta pilkawalt pead wangutanud ja selle inimese wälja naerunud.

Igatsewa ohkega heitis ta diivanit katwale karusnahale. Ja peitis näo sinna, kus wist Ria pea oli puhunud. Been, waewalt märgataw lõhn, mis ka Ria ümber heljus, tõusis karusnahast ja maalits talle meelitawaid pilte.

Liikumatus istus ta tükk aega diivanil. Ta kõrwal seisis wäike lauake ja selle peal raamat, millest wõhtis wälja lugemismärk. Ria oli raamatut nähtawasti lugenud.

Heinz haaras selle järele ja lõi märgiga koha lahki. See oli moodne romaan, millest palju kõneldi, kuulsa kirjaniku teos, kellest õeldi, et ta naisti tunneb.

Mgul lehitsees Heinz tähelepanematult raa-

matut. Ükki nägi ta, et Ria oli siin-seal äärmärkmeid teinud.

Kuigi need märkmed olid nähtawasti ta enese jaoks määratud, ei wõinud Heinz ometi küsatusele wastu seista, et Ria mõtteid kuulata. Ja ta luges siin ja seal, mis teda wangistas ja talle Ria olekut selgitas.

Ikka juurema huwiga süwenes ta lektüüri. Ja jõudis kohani, kus oli märk.

Ra siin seisis märkmed õrnas, waewalt loetawas käekirjas. Üks koht oli alla kriipsutatud. See käis: "Mis on pahem armastawale nais-
salle, kui abikaasa kõrwal elada ja mitte armastatud olla."

Ja selle kõrwal luges Heinz: "Mittearmastatud naine — milline otsatu piin."

Ülatatult waatas ta peenetele tähtedele. Ja kõigutas pead. Kuidas tuli Ria sellele mõttele? Kas wõis naine olla palawamalt armastatud, kui tema? Ei. Kuid ta ise — jah, ta ise oli mittearmastatud mees — ja see polnud wähem piin.

Ta heitis raamatu minema, sammus toas edasi ja tagasi ja mõtles sõnadele, kuid ei wõinud neid seletada.

Tüki aja pärast astus ta Ria kirjutuslaua ette. Nüskalt korraldatud olid kõik wäikesed asjakesed, mis kuulumad daami kirjutuslauale. Ohheasjakesi seal polnud, ainult ta pilt seisis lihtsas raamis kirjutusmapi kõrwal. "Nagu majaperenaisele on kohane", mõtles Heinz mõrudalt. Kas Ria seda pilti mõnikord ka waatles?

Ta tõstis pildi üles ja waatles seda, nagu wõiks ta sel müüsil oma küsimusele wastust saada. Walgus langes pimestawalt klaasile. Ja äkki jahmatas ta. Klaasil oli plekk — üsna wäike, nõrk plekk, mis ainult walguses oli nähtaw.

Ta waatles seda nõrka plekki ja äkki tuli talle möte: "Näib, et keegi on pilti suudelnud."

Kas Ria seda tõesti oli teinud?

Soolikalt pühkis ta pildi siidirätiga puhtaks, nii et plekkist enam midagi näha polnud.

Järgmisel päewal tuli ta jälle Ria tuppja. Kiirelt astus ta kirjutuslaua juure. Kuttu wõttis ta pildi ja hoidis selle wastu walguft. Tasaane hüüe tuli ta huultelt. Sama nõrk plekk oli samal kohal. Kas wõis see olla juhus?

Jälle tegi ta klaasi puhtaks, kuni armatama suudluse jälg oli kadunud, ja ajetas pildi kohale tagasi.

Siis istus ta mõtetes kirjutuslaua ette. Instinktiivselt awas ta laekad, nagu aimaks ta, et need warjasid saladusi.

Ta awas kitsa laeka, milles olid mõned pa-berid. Ühe tagumisele küljele oli Ria mõned

arvud kirjutatud, nähtavasti oli ta midagi kofku arvanud. Naeratades võttis Heinz sedelid. Kui täpne ja kofkuhoidlik oli Ria. Juba tihti oli Heinz märganud, et ta väljaminekuid kartis ja õstudega viivitas, kuigi tatabu- raha polnud väike.

Ilma mõtlemata avas ta paberid. See oli kviitung kuue tuhande marga peale, mille all seisis „Heinrich Krause.“

Kohe pidi ta oma kihilise peale mõtlema; see kviitung kandis järgmise päeva kuupäeva. Kündlasti oli see sama summa, millele Ria oli büroosse järele tulnud.

Ta võttis teise sedeli ja jahmatas.

See oli jällegi kviitung sama summa peale ja sama allkirjaga! Kes oli see Heinrich Krause ja mille eest sai ta need summad? Teine kviitung kandis kuupäeva, mis langes nende abielu esimestesse nädalatesse. Mii oli Ria nähtavasti ka oma väikese päranduse sellele Heinrich Krausele maksnud.

Weidi rahutult vaatas Heinz teised sedelid läbi. Seal oli veel kviitung kahe tuhande ja viis kviitungi viiesaja marga peale, kõik sama allkirjaga. Kogusumma oli umbes kumsteisküm- mend tuhat viis sada marka.

Oli Heinrich Krause ehk kaubamuretsaja? Kuid majapidamise arwed läksid Heinzi kätest läbi. Ja tualetid, pesu ja muud ostis Ria talle tuntud firmadest. Pealegi polnud need kviitungid, mis olid kirjutatud lihtsate pabe- rite, ärilist laadi.

Heinz wängutas pead, kuid pani kõik kohale tagasi.

„Kes teab, kuidas lugu on. Igatahes ei taha Ria, et ma seda tean, ma ei kõnele sellepä- rast oma leiduselt,“ mõtles ta ja sules laeka. Ta pilli langes jälle pildile ja mõte, kas Ria seda on suudelnud, oli talle tähtsam kui kvi- tungid. —

Kui ta aga järgmisel päeval ülesti nõrka plekki pildil otsis ja leidis, tundis ta nagu pa- lawiffku.

Ohtul läks ta Riале viimast korda wastu. Lotte oli jälle üleval ja ei wajanud enam põetajat.

Koju tulles oli Heinz väga heas tujus, et enam üfti ei tarwitsemid olla. Ria jutustas Lotte väikesest pojast ja Walteri liigutatult koo- milisest olekust noore ifana. Mõlemad naer- sid ja olid harulbaseid lõbusad. Ifka ülesti tahtis Heinz küsida:

„Ria — kas oled mu pilli suudelnud?“

„Kuid seletamatu kartus lasi tal wikkida. Ta tahtis sobivat aega oodata.“

Järgmisel hommikul istus Heinz Riат oo- dates kaetud einelauas ja vaatas posti.

Muuseas oli tulnud erakiri Riале, mille aadress oli kirjutatud mehe käekirjaga. Need äratasid Heinzi tähelepänu, sest ta arwas, et on neid warem näinud. Umbriku tagaküljel sei- sid tähed H. K. Tahtmatult tõlgitjes ta neid „Heinrich Krause.“ Ja nüüd märkas ta, et aadress on sama käega kirjutatud kui kviitungid Ria kirjutusklaui laekas.

Viivitades pani ta kirja kohale.

Ria astus sisse.

„Kas lasin sind oodata, Heinz?“ küsis ta ja hakkas wõileibu walmistama.

„Minult mõned minutid. Kas magasid hästi, Ria?“

„Täna, wäga hästi. Kas sina ka?“

„Täna — juurepärast,“ wastas Heinz, kuigi oli olud ärkvel tundide wiisi, sest et ta meri oli olnud rahutu. Kuid sellest ei tahtnud ta kõneleda.

„Sulle on kiri, Ria,“ ütles ta ja näitas kirjale.

Ta nägi, et Ria kohkus, kui waatas peal- kirja. Ja kahwatas weidi, heitis Heinzile kart- liku pilgu ja lasi kirja ruttu tasku libiseda ilma seda awamata.

Kui Heinz seda nägi, tõusis tas äffi seleta- matu armukadedus.

Et ta kartis enesewalitsenist kaotada, jättis ta kiirelt sõõdud* eine järele jättis Riaga ruttu junnalaga ja soitis büroosse.

Teel mõtles ta kogu aeg kirjale ja tundma- tute, saladuslikule Heinrich Krausele. Ta tun- dis, et wihkas seda inimest koledalt, ilma teda tundmata.

* * *

Kui Heinz oli ära sõitnud, awas Ria kohe kirja. Heinrich Krause kirjutas:

„Wäga austatud, armuline proua!

Undestage armuliselt, et pööran täna Teie poole suure pahuga. Kas on Teil wõimalik mulle kohe puuduwad kolmtuhat wiis sada marka wälja maksta? Mulle pakutakse arwa- tawasti mitte korduw wõimalus Kauadas mu- retut elu alata, kui maksan sisse selle summa ja mis oman. Pööran siis igaweseks Ameerika tagasi, sest et mul Saksamaal waewast hooli- mata ei õnnestu kindlat kohta leida. Kui tahate oma lastust proowida, siis täitke mu soov. Olen Teile ifka tänuks ja näitan seda sellega, et kaon igawesti Teie elust. Teil on wist teed ja wõimalused seda raha nuretseda. Ümas- päewal pean Hamburgis laemale minema. Oo- dan, et mind aitate ja wõin igal ajal Teie juure tulla, et Teile joonistusi tagasi anda.

Tänuks austuses

Teie andlik Heinrich Krause.“

Ria toetas pea kätele.

Kui hea oleks, kui ta Ameerika tagasi läheks. Ta saats lõpuks oma rahu tagasi ja ei tarmitjeks enam saladuslik olla.

Kuid kust nii ruttu raha võtta? Tal oli ainult viisfada marka. Kas pidi ta seda Heinzilt paluma või Lotte Meisterilt? Wiimane annaks talle kindlasti raha.

Kuid keegi ei tohtinud teada, et tal oli saladusi mehe ees. Igast walearmamisest tuli hoiduda. Ta ei tohtinud kellelegi midagi öelda — ka mitte mõistlikule Lottele.

Ta võis ainult Heinzi poole pöörata. See pidi uskuma, et oli kergemeelne ja rohkem raha wälja andis, kui wajalik. See oli ainult üks fõrd.

Kui Heinz koju tuli ja lauas Ria wastus istus, fogus see julgust.

"Mul on suur palwe, Heinz. Sa ei tohi pahane olla," ütles ta.

"Mis pärast pean ma pahane olema, kui sul on palwe, Ria?"

Heinz tahtis, et Ria talle usaldust näitaks, et pääseda hingelisest survest.

Ria ei julenud talle otja waadata.

"Mina — ma palun — mulle anda kolm tuhat marka," ütles ta tasa.

Heinzi ots tõmbas walust kipra. Kuid ta fundis end naeratusle.

"Du sul wõlgu, Ria?"

Ria surus käed abitusel kofku.

"Jah," ütles ta rõhutatult, "õmblejale."

Heinz teadis, et Ria waletas ja tahtis teda sellepärast piinata.

"Kas sul pole enam kumstuhat marka, mis andsin sulle pulmapäewal?"

"Seda — seda pole mul — enam — andsin selle summa wälja," ütles Ria hääletult.

Heinz waatas talle waikides otja. Siis ütles ta tõsiselt peaaegu kurbalt:

"Ria — kas ja mind ei usalda? Kas ja ei taha awalikult öelda, milleks raha wajad? Waletada ja jumalale tänu ei oska. Sinust on näha, et sa õigust ei kõnele."

Ria näos peegeldus otjatu kurbus, nii et Heinz ta heameelega oleks lohutatavalt ja rahustawat kaenlasse wõtnud.

Kuid mis ta nii kuumalt soowis, ei sündinud.

Ria ütles ainult rõhutatult:

"Palun — anna mulle raha — ja ära küsi rohkem. Ainult see fõrd tülitab sind weel palwega."

Siis nõjatus Heinz pettunud näol tagasi.

"Hea küll, sa saad raha," ütles ta lühidalt.

Ria oleks piina pärast karjuda wõinud. Et

ta end enam walitseda ei wõinud, ütles ta wabanduse ja läks aeglasel sammul toast.

Heinz waatas talle järele. Ta süda kiskus kofku ja metfikud mõtted pöörlesid ta peas. Kõige imelised ideed ühendasid end Heinrich Krause nimega, kes sai raha ta naiselt. Ta arwas, et see mees ta õnnele teel ees on.

Ta ots läks mõtlemisest kuumaks. Kihutatud kahlustest, ei wõinud ta rahu leida.

Mõne aja pärast tuli Ria tagasi. Ta oli nüüd näilikult täissa rahulik ja ulatas talle kohwi, mida Heinz peale lõunat jõi. Kuid Heinz nägi, et ta oli nutnud.

"Pean selgusele jõudma — ükskõik kuidas Seda ma kauemini wälja ei kannata," mõtles ta.

Täna oli ta kõnelemiseks seesnitselt liig äritatud. Kuid ta mõttis enesele kindlasti ette lähematel päewadel, kui ta end jälle walitses, Riaga tõsiselt rääkida.

Mõne aja pärast lahkus ta lühida terwitusega Ria juurest.

Ria waatas talle kurbalt järele ja ta süda kipitas, sest ta uskus, et Heinz ta peale on wihane. Ohtes kirjutas ta siis Krausele pileti:

"Te wõite rahale laupäewal kell ükssteistkümnend järele tulla. Tooge joonistused kaasa.

Maria Matern."

Ohtul istusid mõlemad abikaasad waikides üksksteise wastu. Heinz luges ajalehti ja Ria tegi käsitööd. Ta ei aimanudki, et Heinz teda ajalehe tagant ifka jälle unriwalt waatles. Jäbedamalt ja tagasihoidlikumalt kui warem ütlesid nad üksksteisele head ööd.

Järgmisel hommikul — oli laupäew — sattus Heinz, kui tööle sõitis, Walter Meisteriga kofku. See juhtus tihti. Mõlemad härrad sõitsid siis tavalikult üheskoos edasi ja saatsid ühe wantri koju tagasi.

Nii ka täna. Walter astus Heinzi wantri. Nad teretasid üksksteist südamlikult ja Walter jutustas kohe oma poja mitest kangelastegudest. Ja unistas siis Lottest. Kui weelikew ta olla noore emana ja et ta olla häbematuult õnnelik sarnase naise ja sarnase pojaga.

Heinz kuulas naeratades. Siis õhtas ta ja ütles rõhutatult:

"Jah — ja oled kahetsemiswäärsest õnnelik, Walter."

"Jah — jumalale tänu — kuid ütles, mis on sul traagiline nägu? Mis on lahti? Ma arwan, et ka sina oled suure loosi wõitnud. Su naine lähed iga päewaga ilusamaks ja meelawamaks ja — uuh — pärija saate te ometi ka weel. Ole rõõnnis, et ta esialgu ainult sind jumalabab. Lotte on nüüd esimeses jõeses ainult ema. Ma tulen alles poisi järele."

Heinz raputas pead.

„Sa unustad, et mu naine mind — ei jumalda.“

Walter naeris. „Ma arvasin — armastab. Ta armastab sind üksi — hiljem pead lastega jagama.“

Heinz ohkas. „Mis pole — jeda ei saa jagada.“

Walter muutus tõsiseks. „Kuule, vanamees — mis sul on? See kõlab kurvalt. Mu jumal — kas te ei ela nagu tuisfised?“

„Ei — kahjuks mitte. Ria ei armasta mind.“

Walter oli pahane. „Kumalus, Heinz. Kuhu ja tüürid? Ria armastab sind, armastab sind, enne kui su naiseks sai.“

Ta sõnades oli nii kindel meendumus, et Heinz hingetult kuulatas

„Kust ja tead, et Ria mind armastab?“

„Noh, luba ometi — peab olema pime, kui mitte tähele ei pane, kuidas ta pilgud sind jälgivad, kuidas ta wäriseb ja punastab, kui sa ilmud. Kui ta hiljuti meie juures oli, tundus ta alati rahulikuna. Kui aga jõudis tund, mil sa talle järele tulid, siis jooksis ta nagu palawikus ringi ja waatas igatsewalt aknast. Lotte ja mina pilgutafime üksteisele salaja filmi. Kuid Riale ei tohi sellest midagielda. Juba sinu mõrskjana oli ta Lotte wanutanud ütelda midagi sellest, et ta sind armastab.“

„Mis sa ütled? Ria on Lottele ütelnud, et ta mind armastab?“

„Jah, ta tunnistas jeda, kuid nõudis Lotte imestuseks, et see jääks saladuseks. Mu naine kõneles mulle sellest juba teie pulmapäewal. Ja ta tõendas, et Ria farnane tüdruk ainult mehega abiellub, jeda armastab. Jah, inimene, kas oled siis pime — kas sa oma enese naist ei tunne? Seda pole ma veel näinud, mõlemad armastavad üksteist, et leegid filmist lööwad, ja ei wõi lolluste pärast nagu kuringalapsed koftu saada.“

Heinz surus nii tugewalt ta kätt, et Walter tegi grimassi.

„Kui sul oleks õigus, Walter.“

„Muidugi on mul õigus, panen käe sulle. Ja — homme õhtul tulge meile weini jooma. Ja kui te mõlemad pühaltikult ei seleta, et üksteist armastate ja väga õnnelikud olete — siis tahan teist keelt kõneleda. Sarnast piina ei wõi ju üksi ristiinimene rahulikult pealt waadata. Ja nüüd jumalaga, Heinz — astun siin maha ja jätan sind ju — loodetawasti — rooskõsimate mõtetega üksi. Terwita Riad ja litle talle, et ta jumalbatud abikaas on — pime naine. Jumalaga.“

Ta raputas Heinzi kätt ja astus kiirelt wankrist wälja.

Heinz pidi weel mõned minutid edasi sõitma. Ta oli imelises meeleolus. Walteri sõnad olid kõlanud nii kindlalt, nii weenwalt. Ja siis — jäljed pildil — kas oli see tõsi, kas armastas teda Ria? Kas oli ta kartlikult ainult himu end wälja anda?

Walguna tuli talle mälestus ääremärkusest raamatus: „Mittearmastatud naine — milline õhtu piin.“ Oli see tinnitus, et Ria arwas, et ta teda ei armasta?

Heinz mõtles ta oleku üle järele ja talle selgus paljugi. Minult rahaasi Krausega jäi weel uduseks. Kuid see näis nüüd kõrwaline.

Ta läks ifka ärewamaks. Kontoris wõis ta ainult wajakiffe korraldusi teha. Matasa teerlesid samad mõtted ta peas ja ei annud talle rahu.

Ta pidi Ria juure minema. Ta pidi teda küsima, enesele kindluse müretsema — see ebamääratus oli wäljatamata — müüd, mil ta wõis loota Ria armastust. Kiirelt tegi ta korraldusi ja tormas siis minema.

Autotrossas, mille teel wõttis, sõitis ta jaama ja sealt järgmise rongiga koju. Mõned sammud peatuskohast willani läks ta jala.

* * *

Kui ta willasse astus, küsis ta eesruumis teenrilt, kas ta naine on kodus. See teatas:

„Armuline proua on wäikeses salongis. Tal on külaline.“

„Kes?“ küsis Heinz kiirelt.

„Keegi härra Krause,“ wastas teener toonil, mis näitas, et külaline polnud sugugi suursugune.

Heinz jahmatas, kuid ei näidanud jeda.

„Ah nii — hea küll,“ ütles ta.

Ta wõttis palitu seljast ja andis teenrile märku, et see ära läheks.

Tüft aega seisis ta kindlusetult ja kõwasti koftu surutud huultega. Siis ajas ta enese energiliselt sirgu.

„Hea — sel teel jaan ta selle kohta selgust. Otstarwe pühendab abinõu. On põlastuswäärne kuulutada, kuid pean end nüüd iga hinna eest igast kahjulikest wabastama.“

Häälteult sammus ta passudel waipele läbi tubade, kuni jõudis eesriieteni, mis latfild wäikeses salongi sissekätku.

Siin peatus ta hingetult kuulata. Ta kuulis, kuidas mehehääli ütles:

„Olen Teile üdameest kinnult, austatud armuline proua. Ma ei unusta walgi, kui suursõelste Te mu wastu olite. Palun, wabata

järele, et tein Teile joonistused wigastamatult tagasi."

Armastuse järele asi küll wälja ei näinud, selle üle mõis ta rahuldatud olla. Kuid mis oli Rial joonistustega tegemist?

Nüüd kuulis ta tema häält.

"Hea küll, härra Krause. Joonistustel on ainult mu isa mälestustena väärtus."

"Seda küll, armuline proua, kuid Te peate weenduma, et nendega tõepoolest enese käes pidafin Rolf Materni jaatust ja head nime, kui ta weel oleks elanud," wastas mees.

Heinz kuulatas kofkunult. Mis see oli? Ta isa jaatus ja hea nimi — joonistustest olenem, mida Ria nimetas oma isa mälestuseks ja mida see härra Krause — nähtawasti raha wastu — tagasi andis. See oli ju imelik lugu.

Sälle rääkis Ria ja kuulaja kuulis paberi krabisemist.

"Jah, ma näen, härra Krause, et need on joonistused, mis kuuluvad duplikaati, mis isa leidusest lasi walmistada. Et mul teised alles on, siis mõin selle üle ofustada. Me äri on nüüd lõpetatud. Siin on wiimane raha. Soowin südamest, et see toots Teile õnnistust."

Heinz waatas kortsus kulmudega enese ette. Misfuguse imelise saladuse jälil oli ta? Mis see tähendas? Ta isa oli sellesse mäsitud Nähtawasti oli Ria nende summadega midagi kinni maksnud, mis oleks mõinud ta isa nimele warju heita. Ah — ta pidi täiele selgusele jõudma. Ja kui ta nüüd kuulis, et härra Krause tänades Riaga jumalaga jätta tahtis, ajas ta energiliselt sirgu. Uhe käetõmbega tõmbas ta eesriidekõwale ja seisis oma naise ja Krause ees.

Ria karjatas ja haaras kiirelt kofkurullitud joonistuste järele, mida ta selja taga warjata katsus.

Krause seisis filmapilgu nagu walgust raba- tud. Siis pööras ta instinktiivselt uffe poole.

Kuid Heinz sules ta tee.

"Üks filmapill, mu härra. Kui ma ei effi, on meil sõnake üksteisega kõnelema."

Ria astus äffi meeleheite julgusega mehe ja Krause wahle.

"Sa effid, Heinz. Mis härra Krause siia tõi, läheb ainult mulle korda."

Ja Krause poole pöörates ja talle tähendusriikast, manitsewat pilku heites, jatkas ta kiirelt:

"Me oleme walmis — Te ei tarwitse kaue- mimi oodata."

Krause mõistis kobe. Ta kartis hirmsasti, et ta weel wiimafel filmapilgul kinni wõdetakse. See Heinz Matern näis kole energiline. Ta katsus sellepärast kiirelt põgeneda. Pimedas ru-

tus tormas ta uffe juure ja löi selle enese taga kinni.

Heinz tahtis talle järele minna, kuid Ria astus uffe ette. Kui Heinz wäginwalda tarwi- tada ei tahtnud, pidi Krause põgeneda saama.

"Anna tee wabaks, Rial!"

"Ria ei mihtunud. Rahwatult, kiwisel näol waatas ta Heinzile näkku.

"Ei," ütles ta kindlalt ja waljult.

Heinz waatas talle otja ja ta pill oli uurim.

"Hea küll," ütles ta siis. "See härra Krause mõib põgeneda. Ta südamatunnistus pole näh- tawasti puhas. Kuid ma nõuan ainult selle imelise külalise kohta seletust."

Ria katsus asjatult kõwale puigelda, lõ- pult ütles ta:

"See pole sulle huwitaw — härra Krause müüs mulle midagi."

Heinz waatas talle jälle otja ja ta pill oli pehme. Kui abitult hirmunud oli Ria ja kui- das ta talle näkku waatas!

Kuid ta tahtis kindlats jääda, tahtis mõis- tatusi lahendada, mis Riat ümbritses. Ainult sel wiisil mõis nende wahetord selguda. Ta süda pidi weel ootama, krigi see näis raske.

Üsna rahulikult ütles ta:

"Sa ei oska waletada, jumalale tänu, Ria, ütlesin seda juba eile."

Riat haaras uim ja ta toetas pea uffe na- jale.

"Ma ei waleta — ta müüs mulle midagi," ütles ta nõrgalt.

"Jah, kuid see pole mulle huwitusetu. Kuul- sin osaliselt Teie juttu. Kas ei taha ja mulle näidata, mis sa talt ofsid?"

Ria litsus hambad kofku, ütles siis tafa ja wiimidades: "See on — ma — see pole siin — wiisim ta oma tuppä."

Heinz raputas pead. "Ria — ära waleta, see ei aita — ma t a h a n selgust."

Ria ajas enese sirgu.

"Lase mul'oma tuppä minna — ainult fil- mapilguts — ma toon ta sulle!" hüüdis ta.

Kui tal korda läks nende õnnetute joonistus- tega oma tuppä pääfeda, siis tahtis ta nad ki- rellt häwitada, et Heinz neid ei näeks. — Krause oli wahpeal kindlasti nii kangel, et teda kätte ei saadud — siis ei mõinud Heinz seda hir- must lugu enam teada saada. Uhtlasti katsus ta ka meele tuletada, mis ta oli kõnelema Krau- sega, enne kui Heinz sisse astus. Kuid hirm oli ta niivõrd halwanud, et ta seda enam ei tead- nud.

Heinz astus ta ette.

"Ria — ja warised kogu kehast. Ole rahu- lik, usalda miud. Kui ma kindlasti ei teaks, et see asi siind ei koorma, ma ei tülitats sind

kaumini. Kuid ja piinad end kaunil ja ideaalsel põhjusel. Ole mõistlik, usalda mind. Mis oli sul selle Krausega tegemist?"

"Muidugi — kohe — lasse mind ainult filmipilguks wälja — oma tupp!" hüüdis Ria juures hingeahastuses.

Heinz mõttis rahulikult ja kindlat ta käewarred.

"Kui annad mulle joonistused, mida wadjad selja taga."

"Sa piinad mind otfsatult," ütles Ria karedalt.

"Siin lastuks, Ria, kuigi ma süin weel ei mõista, et juba kaua end asjaga olen koormanud, mis sind rõhub ja sulle ohwreid peale paneb. Tean, et oled Krausele umbes kakskümme tuhat marka annud. Kindlasti on ta inimeene, kes sind rõhub. Lasse end aidata — usalda mind."

Heinzi armsad sõnad tegid Ria weel segasemaks. Ta filmad effisid Heinzi mõdda, nagu otfsiks ta põgenemise teed. Ja kui ta nägi, et ei wõinud põgeneda, siis wabastas ta enese äffi Heinzi kätest ja kiskus joonistuste rulli, mida selja taga oli hoidnud, keskelt lõhki. Enne kui ta aga oma häwitustöö wõis lõpetada, mõttis Heinz ta käed ja waatas talle tõsijelt ja waljult otfsa.

"See ei aita, Ria — ta h a n tött kuulda, sest ma kuulsin, et mu isa au sesse asjasse on määsitud."

Ria hoigas ja wanus, nii et Heinz teda toetama pidi. "Mis ja kuulsid?" karjus ta walus ja piinas.

"Et Krause tõendas, et ta nende joonistustega, mis ju isa tehtud ja nähtawasti mõnda leidust puudutawad, oma käes on pidanud mu isa saatust ja au. Sa mõõndad wist, et see on küllalt põhjus, et nõuda selgust. Tean, et sind asi ei koorma — muudu jätaksin su rahule, kuid tunnen kindlalt, et ohwerdad end teistele — et oled seda juba teinud. Pean sind sellepärast ka ju tahtmise vastu aitama."

Ria waatas talle hirmumult ja ahastawalt otfsa.

"Kõik asjatu — kas peab kõik asjatu olema, mis tegin," fosistas ta.

"Mis siis, Ria — mis on asjatu?"

"Lasse mul joonistused häwitada, palun sind, lasse see sündida ja ära uuri enam. Siis wõid minuga teha, mis tahad."

"Ria — kas wõivad need joonistused sind wõi ju isa mingil wiisil kompromitteerida?"

Ria raputas pead.

"Münd? Ah ei — ma pole tähtis."

"Kelle pärast ja siis kardad, et nende pärast niiviisi mõitled?"

Ria wärises ja leekiw puna tõusis ta kahwatusse näkku. Ta filmis oli ta armastuse fogu piin.

Siis lõi Heinz käed kowasti ta ümber ja küsis talt fogu õrnusega: "Ria — kas kardad minu pärast? Kas turned minu eest hirmu ja muret?"

Ria ei wastanud, kuid suured pisarad woolasid ta nägu mõdda alla. Hääletu nutt wapustas ta teha

Heinzi hääles oli hõiskamine, kui ta jattas: "Siis armastad mind, Ria — siis armastad mind niiviisi, nagu igatsen armastatud olla, nagu armastan sind täis lõpimatut õrnust. Mu magus naine — mu Ria — ütle seda — ütle fõrd ometi, et mind armastad."

Nagu unenäos awas Ria filmad. Ja langes siis, õndsusest wallutatud, äffi meelemärfusefult Heinzi käte wahale. Käristatud joonistuste rull langes ta jõuetute käte wahelt maha.

Wapustatult kandis Heinz oma naise diiwanile. Ta awas ta kleidi ja hõõrus ta otfsa kõlmi weega, mis seisis laual.

Warsti awas Ria filmad ja waatas Heinziile otfsa, enne kaheldes ja siis oma õnne teadmises särades.

Unustatud oli minewit, unustatud saladus, mida ta hoida tahtnud, unustatud kõik, mis teda piinas ja rõhus. Ta teadis ja tundis ainult ühte waldawat õndsuses — et Heinz teda armastas ja ta armastust täis kuuma iha ihkas. Ja Ria mõtles, et ta tahaks müüd furra, kui see oleks ainult unenägu.

Lõpuks ütles ta tasa, unistawalt:

"Sa ütlesid ometi — et turned weimana mu wastu, et tahame oma abieliu ainult wastastikufele austufele rajada."

"Jah, armsam, ma olin narr. Kuid juba siis, kui seda ütlesin, polnud ma enam kindel, kas ma teistsi su wastu ei tunne. Kas pidid sa siis seda uskuma — kas sa ei tunnud, et ma iga päewaga tulijemaks ja igatsewanamaks muutusin, et ma end walitfesein, sest et kartfin, et mu õrnused teewad su weel kartlikumaks ja aramaks kui sa olid?"

Ria waatas talle rahutult otfsa.

"Mõnikord — jah — mõnikord ärtas mu rõõmus lootus — kuid ah — ma teadsin ju, et armastad teist, ilusamat naist — Sibylle Janseni."

"Ria! See oli siis põhjus, mis sind eemal hoidis — see? Laps — mu meelte lühike effitus oli ammu mõdda — kui sind fosifin. Kuid sina — mispärast said sa mu naiseks, kui uskusid, et armastan Sibylle Janseni ja kuigi

julle jahedalt ja rahulikult oma austusest kõnelesin? See ei sobi su armsa pildiga ja meie wahel peab kõik selge olema. Ühte mulle, mis pärast võtsid ja siiski mu vastu?"

Ria läks jälle segaseks, waatas joonistuste poole ja tahtis tõusta

Heinz pidas ta kinni. Ria olet juhatas talle õige tee.

„Ah — see on ühenduses nende joonistustega. Sa tulid tookord mu juure, et kuustuhat marka saada. Need olid Krausele määratud eks? Ja ta nõudis rohkem raha? Sa wiivitasid kaua, emefui mulle jaatava wastuse andsid. Eks ole — see oli ühenduses joonistustega — ainult nende pärast said ja mu m i t t e a r m a s t a t u d naiseks.“

Ria ei wastanud, waatas ainult hirmunult käristatud rullile pörandal.

Ja siis lõi ta esimest korda wabatahtlikult käewarred Heinzi kaela ümber, liisus end wärisedes ta wastu ja palus, poollambunud hirmust ja õrnusest:

„Heinz, palun sind hädita need joonistused ja ära mure enam.“

Õnne sülle esimese, wabatahtliku käsituse üle, suras Heinz Ria enese wastu ja suudles teda, et ta meeled segaseks läksid. Siis ütles ta walitsetud häälel:

„Ria, mul on raske seda palwet mitte täita. Esimest korda sülelesid ja mind ise ja ei tea, misjuures kungiluse mulle tegid kuid kui selle soowi täidan, on saladus meie wahel — ja seda ei tohi olla. Sa ei aimagi, kuidas sind armastan, kuidas armastus mu on muutnud. Ja mulle on magus teada saada, mis oled minu heaks teinud ja jellepärast raske sellest teadmiseft loobuda. Pean joonistusi nägema.“

Ria hoidis Heinzi weel tugewamini ja surus oma pale ta pale wastu.

„Heinz ah Heinz — see teeb su õnnelikuks“

„Mind ei wõi õnnetus enam tabada, mu armastatud naine. Kui saladust minu eest kandsid, siis pole see ka mulle raske. Ära piina end enam — tee lõpp. Wase mul joonistusi näha.“

Müüd lauges Ria tase nuttes tagasi. Heinz tõstis rulli ja awas selle. Ta wilunud pilt mõistis kiirelt, milles asi seisis — ta nägi joonistusi isa leiduseft — ja need joonistused oli teinud Ria isa. Alki mõistis ta kõik. Ta kahwatas kergelt ja waatas alla Ria poole, selle pilgul teda hirmunult jälgisid.

„Mõistan müüd kõik, Ria, tean müüd ka, mispärast mu isa sinu ja su ema wastu sel wiisil talitas, nagu ta tegi,“ ütles ta poolwaljalt.

Ria ajas enese püsti ja tõmbas ta enese poole.

„Heinz — ah, mu armas, waene Heinz!“ muukfus ta. Ja siis jattas ta paluwalt: „Ära pahanda isa üle, Heinz, ära mõista teda hukka. Ta on kõik heaks teinud.“

Heinz silitas ta jumiseid.

„Armastasin oma isa wäga, Ria ja ei tohi ega taha teda hukka mõista. Kuid sina — kas sa ei pahandanud, kui seda selle Krause käest teada said?“

„Ah — teadsin seda juba ammu,“ ütles Ria ja jutustas Heinzile emast, ja mis see talle oli usaldanud.

Heinz hingas sügawalt ja raskelt.

„Kui palju tänu wõlguen sulle — mu Ria. Mõiten wärimaga selle peale, kuidas teadmist oleksin patustanud, kui sind oma majja poleks jätnud. Sellepärast siis nõudis mu isa, et ma mõtaksin su oma riinale? Ah — kui ta mulle jumatumil tött oleks õelnud!“

„Ta tahtis seda teha, Heinz — palusin teda ise, et ta selle walu just eemal hoiaks. Ta tahtis mulle oma süüdi tunnistada, siis ütlesin talle, et kõik tean ja ta peale pahane pole. Siis hüüdis ta sind ja tahtis ka sulle saladust usaldada. Wanumatasin teda seda mitte teha, et su elu kurnaks ei muutuks. Ja — siis mõistis su isa — et — et sind armastasin — ja — waikis.“

Heinz surus oma naise kindlasti südamele.

„Sina, sina! Misjuures pine naur ma olin, et su armastust ei mõistnud.“

„Ma nägin ju palju waewa seda warjates, sest tundsin end alandatud, olles su m i t t e a r m a s t a t u d naine.“

„Mispärast said sa selleks?“

„Alki imms see Krause joonistustega, mis oli mu isa pöranduseft warastanud. Ta ahwardas mind, et müüb sulle saladuse su isa süüft. Tahtsin seda talistada.“

Ja siis jutustas Ria wõitluseft Krausega. Lõpüks wõttis ta jälle Heinzi ümbert kinni ja ütles ohates:

„Kõik oli asjatu. Kas oli wäga walus, armsam mees?“

See kahwatub, mu armastatud naine, su armastuse ees. Unustan kõik õnnetundes, et oled mu oma.“

Siis jutustas Heinz, kuidas ta Ria pärast oli kannatanud, kuidas ta armastus iga päewaga tullejemaks oli muutunud. Ta jutustas ääremärgustest raamatust, leitud lwiitangidest, oma kahtlustest ja oletustest — ja siis suudluse jäljest omal pildil.

Ria punastus ja warjas näo ta rinnal.

„Armsam,“ palus Heinz tafa, „sa suudlesid pilti — mind pole ja veel suudelnud —!“

Nüüd mõttis Ria ta ümbert ara õrnusega kinni ja surus huuled Heinzi suule.

„Ma pole enam mittearmastatud naine, mu Heinz,“ ütles ta õnneist punastades.

„Sa pole seda iialgi olnud, magus. Armastasin sind juba, kui sa mu naiseks said. Kas tead veel — me pulmameisil, kui sinu kõrvale istusin ja kää su ümber panin. Siis elas juba armastus mu südames. Olin tooford väga kurb, et sa mu esimesele suudlusele ei vastanud, et olid nii külm ja tagasihoidlik.“

Ria naeratas unistavalt.

„See näis nii, Heinz. Mu süda lõi alati kuumalt. Olin ainult häbi pärast tarretu, sest uskusin — et su õrnus pole eht.“

„Armas magus — mul on palju heaks teha — me oleme paljust ilma jäänud.“

„Goia mind kinni, et ma märkan, et see pole unenägu,“ ütles Ria märtsedes.

Heinz ei mõelnud täna enam äri peale ja jäi Ria juure. Ta ei suutnud taht lahkuda. Liig magus näis Ria aras andumises. Heinz unustas selle üle kõik muu. Ka järgmisel päeval, pühapäeval, ei lahkunud ta Ria kõrvalt.

Talle näis, et peab heaks tegema, ja mõlemad jõid nagu janunenud kunagi õnne allikast.

Dütl rändasid nad siis üksteise ümbert kinni hoides läbi metsa willa Meisteri poole. Nad olid kaua, väga kaua teel. Ja tume, maisfir mets marjas nende õnne võõraste pilkude eest.

Dotte ja Walter Meister ootasid neid rahutult. Kuid kui nad sisse astusid, säraw, naerem, naerem õnn silmis — siis mõttis Walter oma naise pea ja suudles teda suule.

„Me ei tarvitse enam waele segada, armsam Dotte — asi on korras,“ ütles ta naljatawalt.

Härrad raputasid kindlalt üksteise kätt, Ria ja Dotte aga suudlesid üksteist südamlisult.

Kui Heinz ja Ria koju läksid, süleles Heinz oma noort naist ja ütles:

„Tule, mu magus, mittearmastatud naine.“
Ria surus enese ta vastu.

„Heinz — me õnn on liig suur.“

Heinz naeratas õndsalt.

„Me südamed on küllalt awarad, et seda hoida, mu kallim.“

(Lõpp.)

Jõuluõhtul.

P. Grünfeldt.

*Mis on, mis paneb lapsed kihama
ja palawaks teeb rinna wanadelgi?
Mis on, mis täidab kõiki õnnega
ja iga silma wõlub rõõmuhelgi? . . .*

*Suur päew on see, mil sündis Jeesus Krist
ja igas rinnas lämbub raske ohke,
suur rõõmupäew, täis õnne taewalist,
mis armastuseinnust on nii rohke.*

*Sa sinnagi, kus asub mure must
ja hinge rõhub waesus, häda, haigus,
oh jõulupüha, kanna rõõmustust
ja jaga oma troosti kõigis paigus —*

*et kurwadki kõik jälle rõõmsaks saaks
ja elutuli jälle loitma hakkab;
et muutub maailm õnnelikuks maaks
ja kõigest waenust wennalikult lakkab!*

Üllad inimesed.

Saksa kirjanik **Hermann Heiberg.**

Kaua oli ta istunud mõtetes oma suure, heledalt poleeritud kirjutuslaua ees. Nüüd tõusis ta sügawa ohkega, liikus inimese ilmega, kes wõitleb rasket, seesmist wõitlust ja oli siis mõned silmapilgud liikumata. Ta waatas oma omandusele ja siis ilmus walulik ilme ta näkku, sest tulid mälestused teistest, möödunud, õnnelikkudest aegadest. Päike heitis laia, särawa kiire ruumi, kaunistas asju kirjutuslaual ja andis isegi seni nägematult õhus keerelnud tolmuiwakestele kuldse sätenduse. Ta ümbritses ka särawa walgusega suurt, helekollast raamaturiiulit wärwirikaste köidetega, toa keskel seiswat, dokumentide ja paberitega kaetud lauda ja tõstis wäikese, roheline sohwa — waiba ja tumepunaste siidikardinate wärwe. Kuigi iga asi oli hästi alal hoidunud, wõis siiski kogupildis teatawat waesust märgata. Tahtmatult tuli mõte, et sahtlites ei peitunud warandust, et siin mure igapäewane külaline oli.

Ja nii see oligi.

Kõrwaltoas istusid kaks kahwatut naist ja tegid käsitööd raha eest. Ka siin oli kõik puhas ja raskemeelne.

Tõsine mees waimuka näoga, halli pea ja habemega oli kord olnud loetud kirjanik. Ei leidunud kuukirja, milles ei seisnud ta näopilt ja mis ei jutustanud ta elukäigust, ei möödunud ükski nädal, tihti päewagi, mil post mitte kirju poleks toonud, milles ta austajad talle lugupidamist awaldasid. Juba mitu aastat oli see ainult mälestus.

Kaduwa kuulsusega oli wiletsus majja tulnud ja jäänud. Tema ja mure olid Wulpiuse wäikeses korteris nii igapäewased, et elanikud selle all peaaegu lämbusid.

Mees pidi muretsema abi, sest ta kandis wastutust perekonna eest. Ta tahtis, igapäewase leiwa eest hoolitsedes, esimest korda elus, mis oli olnud alati eeskujulik korra ja kokkuhoidwuse poolest, minna rikka tuttawa juure ja talt paluda laenu.

See käik oli hirmus! Oleks ta wõinud selle eest tasuda walude wõi hin-

gepiinaga, ta oleks sellega kohe nõus olnud.

Raha paluda, mida igaüks eranditult armastab nagu armsamat wara, seda tahta, millest keegi heameelega lahti ei ütle, oli Wulpiusele kõige suuremaks häbiks. Ja sellega asi weel ei lõppenud! Ta teadis, et teda igapäew mõte piinaks, kuidas seda tagasi anda.

Kui autunne on wäike keskpäraste inimeste juures, siis tugew suursugustel loomudel.

Mees, kelle juure tahtis minna Wulpius, oli rikas tööstur. Wulpius oli kaua aastaid ta lahkes majas käinud; sõprus ühendas perekondi, mille peale ei awaldanud mõju isegi täitsa lahkuminewad elutingimused. Kuid Wulpius polnud ka iial sõpra ja abikswalmis meest tülitanud. Ta oli isegi kartlikult sellest hoidunud, et rahast ja muredest kõnelda. Ta teadis, et ka sõbral mured ei puudunud, wõi talle kõnelesid sellest inimesed, kes ta abi wajasid.

Kui Wulpius üle weidi pimedada koja läks, tuli talle wastu ta naine; daam waikse, pehme näoga, milles polnud murekortsud kustutanud endise ilu jälgi, toetas end õrnalt ta wastu ja sosistas kartiikult: „Lähed sa nüüd raha pärast Encke juure?“

„Mees noogutas lühidalt.

„Peaks sul õnne olema, mu hea mees! On ülim aeg. Tahan sulle ainult öelda, et ma juba wiimastel päewadel ühtegi — “

Kuid teine ei kuulnud enam. Ta pööras ringi ja sammus trepist alla.

Wäljas säras ilm leekiwas kullas. Oli üks neist päewadest, mil päike on ehtinud end säravamalt. Pargi puude ja pöösaste roheline lehestik, millest Wulpius läbi pidi minema, et jõuda sielinna salanõunik Encke korteri, oli walgustatud särawat walgusest ja taewa ja maa wahel sätendas puhas, wärske õhk, nii et rind wabamalt tõusis. Mure ja wiletsus näisid äkki kadunud. Kõige lihtsam tööline tegi rõõmsa näo; kuhu silm waatas, oli näha rõõmsaid inimesi.

Kuid on neidki, kes päikeses kül-

metawad. Ja külmetawa südamega, peaaegu tundmatu selle wastu, mis ta sulg nii tihti oli kirjutanud, rändas mees läbi pargi ja läbi tänawate müra. Nüüd seisis ta sõbra suure suwila ees.

Nagu alati, nii ilmus nüüdki uksehoidja waljult uuriw nägu. Kui ta aga doktorit nägi, kummardas ta aupakliku wiisakusega. Uks awanes ja armupaluja jalg astus üle marmorastmete laotatud punasele waibale.

„Sa poleks nii sõbralik olnud, kui teaks, mis ma täna tahan,“ sosistas Wulpius enese ette, kui trepist üles astus. Ja kui ta nüüd ülewal kõlistas, tõmbus ta süda kokku, nii et tal hingamine raskeks läks. Ilmus teener ja majakorraga tuttaw olles, seletas, et härrased parajasti wälja tahawad minna, kuid et doktori härra nendega kindlasti wõib kokku saada. Ta paluwat sisse astuda.

Wulpius nägi juba salanõuniku hameelset nägu enese ees. Ta oli nagu alati südamlikult wiisakas, kuid ta ilme awaldas, et tal oli rutt. Mõnusaks jutujamiseks, mida ta muidu armastas, puudus aeg. Nii oli siis — kuna palwe ettekandmise esimeseks tingimiseks, et andjat tabatakse õigel ajal ja õiges meeolus — laenuपालumine juba pooleldi luhtunud, ja et Wulpius seda mõistis, astus ta seda suuremas piinas sõbra ette.

Asi läkski peaaegu nii, nagu ta oli ette näinud. Ta nägi kojast läbi minnes salanõuniku prouat kübaras ja mantlis seiswat, kuid proua kadus kiirelt, kui kuulis samme. Salanõunik aga hoidis, kui Wulpius tuppa astus, läikawat tsilindrit ja kindaid juba käes ja ta ütles kohe, sõbrale kätt ulatades: „Andeks, et mu abikaasa wälja ei tule. Me peame nimelt wajaliku külaskäigu tegema — —“

Nii ei tulnud jutust palju wälja. Waevalt wõis enesele piinlikumat jutuajamist ette kujutada. Kuid mõte, et asi luhtub, et ta naisele peab wastama, et raha pole saanud ja wist tulewikuski ei saa ja et weel sama piina peab tundma, mis teda waewas juba päewade wiisi, lasi Wulpiuse kõik unustada ja lühida sissejuhatuse järele öelda:

„Mul on kahju, et Teid sel silmapilgul segan, et Teid asjaga tülitän, mida juba kaheksa päewa hirmus ja

rahatuses olen kaalunud. Kuid kaemini see kesta ei wõi! Pean rääkima selle peale waatamata, et äratän Teie pahameele, austatud härra salanõunik. Ja et lühidalt öelda — —“ Wulpius peatas, sest nägi, et sõbra osawõllik ilme äkki muutus. Kuid sellest hoolimata jatkas ta, end kogu jõuga kokku wõttes: „Nii siis, tahtsin Teid südamlikult paluda mulle järelmaksu peale 800 marka laenuks anda. Kahju, mida olen saanud wiimasel ajal ostmata jäänud kirjandusliste töödega, on mind häda-seisukorda pannud. On esimene kord mu elus, et kellegilt raha laenan, see on mulle ütlemata raske, kuid ma ei tea enam — —“

Ja siis peatas ta jälle ja siis ütles salanõunik, kelle Wulpiuse julgust wõttew ilme kadunud oli, kuid kelle olekus tuli ilmsiks teataw sunnitud olek:

„Summa on ju wäga kõrge, armas härra doktor. Te ei aima, mis mult nõutakse, kuidas mul enesel on raske kõiki krediidi nõudeid täita. Ma ei wõi sellepärast mitte kohe wastata; pean enne Teie loaga järele kaaluma, kas teile wõin wastu tulla. Minu raamatutes seisawad laenu summad, mis kokku terwe waranduse wälja teewad ja pealegi on äri nii wilts, et ma aru ei saa, kuidas asi lõpeb. Kuid weel täna saate kirjaliku teate ja olge kindel, et teen, mis mu wõimuses.“ Ja siis ütles ta lühidalt lõpetades: „Nüüd aga, mu armas härra doktor, andke andeks, kuid Teie meie külaskäigu pärast — —“

„O, ma — —“

„Palun, palun, pole midagi wabandada, terwitage südamest oma daame, loodan, et näeme üksteist warsti!“

Mõned minutid seisis Wulpius täna-nawal. Kuigi ta tõelikku elu wäga tõetruult oli kirjeldanud, sarnanes ta omas praeguses seisukorras abitule lapsele.

Talle paistis, et on saatnud korda kuriteo ja et sellepärast kohtuotsus kohe peab järgnema. Ta ei oodanud midagi, ahastus pesitses ta hinges. Kuid ta polnud pahane sõbra peale. Ta kaunis hing tundis talle isegi kaasa, see oli jutustanud oma muredest. — —

Sama päewa hilisõhtul tuli kiri peale pikki ootamistunde. Kirjal salanõuniku tuttaw käekiri ja ta käis järgmiselt:

„Kallis härra doktor!“

Kui Teile jatkub 400 margast, siis pa-

lun Teid homme isiklikult mu äriruumi järele tulla.

Tagasimaksuga pole kiiret.

Teie truu

Encke.“

Esimene tundmus, mis haaras Wulpiust, oli wabastus hiiglakoormast. Hirmus teadmatust kadus ja pealegi polnud ta kaotanud sõpra, keda tawalikult sarnased laenu pahandawad. Kirja sisu tõendas seda, ehk küll oli ärimehelikult lühike. Ta suursugu meelsus, mida Wulpius tundis, oli ennast uuesti tunda annud. Ta ei palunud kwiitungi ega kõnelenud maksutähtajast. Kuid just selle tõttu tundis Wulpius wastutustunnet; just see wastutulek, see kirja sisu suurendasid ta tungi mitte olla üks neist paljudest, kes wõtawad, kuid maksmise peale ei mõtle; ta kawatses suurmeelsele andjale laenu nii pea kui wõimalik tagasi maksta. Ja ülewoolawas tundes andis ta neile tunnetele ka wäljenduse ja kirjutas sõbrale weel samal päewal.

* * *

Nende sündmuste järele oli peaaegu kolm aastat kadunud ja tuhatkordsed muutused, mis toob enesega aeg, olid teinud, et wahekord Encke ja Wulpiuse wahel oli lõppenud. Andja poolt oli kohe sügise algul tawalik kutse perekonnale läinud, kuid Wulpiust, kes weel midagi polnud tagasi anda suutnud, hoidis häbi sõbrale lähenemast.

Kui ta hiljem Enckele tahtis külas-käiku teha, et talt andeksandmist paluda, keelas teda pikk, raske haigus ja see lasi unustada kõik minewiku mõtted.

Peale terwise ja tööjõu tagasitulekut tuli tungiwaid, seni krediiti annud kaubamuretsejaid rahuldada. Raha muuks otstarbeks muretseda polnud sugugi wõimalik. Ja nüüd haaras Wulpiust jälle sarnane piinaw tunne, et ei olnud sõna pidanud, et ta, et hiiglapiinast pääseda, mõtted sõbra peale eemale peletas ja külas käigust hoidis.

Encket jällegi juhtis taktitunne küllakutsega sõbrale laenu tagasimaksu meele tuletada. Ja nii suikus läbikäimine ja nad ei näinud end terve aasta. Ja kui see kord sündis linnapargis, siis hoidsid mõlemad üksteisest eemale, igaüks oma põhjustel. Kolm nädalat hiljem kaotas Wulpius tütre, kes oli põdenud

närwipalawikku. Ületöö oli ta jõu murdunud. Mure ei lahkunud enam Wulpiuste majast ja kolmanda aasta lõpul koputas waesus nii halastamatult Wulpiuse korteri uksele, et mees ahastuses põlwili langes ja taewalt abi palus.

Sellest hirmsast wiletsusest kuulis ka salanõunik ja kui ta parajasti kontoris wälja arwas, missuguseid summasid ta waestele ja armupalujatele peab jagama, märkis ta ka Wulpiuse nime üles. Ta pani 200 marka ümbrikku ja kirjutas muudetud käekirjaga sõbra nime ümbrikule. Kirja sisu oli järgmine:

„Nagu raamatutest selgub, wõlgnen Teile weel 200 marka mulle aastate eest tehtud kirjaliku töö eest: Teilt wabanudust paludes, et eksitus on juhtunud
N. N.“

Ja jõululaupäewa hommikul sai Encke teiste kirjade seas tähtsaadetise järgmise sisuga:

„Kõrgesti austatud härra salanõunik!

Kui Te wõiks mu südame waadata, siis näeksite, et mure kõrwal, mis mind wiimastel aastatel halastamatult on piinanud, kahel tundmusel ruumi on: tänu Teie sõpruse eest ja häbi, et Teie usaldust nii halvasti olen tasunud.

Ma pole Teile midagi tagasi maksnud ega pole ka Teie juure ilmunud. Palun, uskuge, et sügaw meeleheide mind niiwiisi lasi talitada, aga mitte tänumeele puudus, mis mul iialgi ei kao. Täna wõin ma — oma kirjeldamata rõõmuks — Teile vähemalt poole kapitalist tagasi anda ja pühitsen õnnelikuna wõrratuid jõulusid!

Südamlikus austuses ja lootuses, et mu peale liig wihane ei ole, olen Teie wana sõber

Wulpius.“

Encket haaras neid ridu lugedes tungew, seesmine liigutus. Harwa, peaaegu iialgi polnud ta andmise eest tänu saanud. Ta polnud ka mitte tänu pärast annud, waid et teda täitis sügaw kaastunne oma kaasanimeste murega, sest et ta — haruldaselt hea mees — nii tegutsema pidi.

Kui ta süda awanes nagu täna, kui ta jälle uskuma õppis aususse ja suursugususse, siis ärkas inimlikkus tas kahekordse jõuga.

Inimene, kes nagu ta teadis, peaaegu nalga tundis, kuigi ta igapäew ööni töötas ja igast üleliigsest loobus, andis

kiirelt tagasi, mis tähendas talle õhku, walgust, toitlust

Need, kel on eba puhtad südamed, ei usu, et leidub inimesi puhaste südametega! Nad kisendawad tänawatel iga inimene on elajas, ainult wahed olla mitmekesised — —

* * *

Tuli jõululaupäew. Wulpiuse elutoas põles wäike lamp nagu alati. Ta naine istus, — aegajalt takistatud nägemisest pisarate pärast, mis woolasid ta kahwatutelt palgedelt, — ja õmbles pesu äri jaoks. Teises toas töötas Wulpus, kes kirjutas uueaastajuttu kuukirjale. Ta kirjeldas inimeste õnne, kes kaua selle peale oodanud. Aasta lõpp oli selle toonud! Lugejad tahtsid ju head lõppu. Nad ei tahtnud heameelega elu willetsuse peale mõelda.

Kuid töö kestes lasi ta end tagasi langeda, sest et äkki pisarad ta silmi tumestasid.

Tulid murerikkad mõtted ja wõtsid ta oma wõimusesse. Kui ta ei saanud palka töö eest kohe peale pühi, siis oli kõigel lõpp.

Ta tundis seda ka: tas oli jälle midagi haiglast rasket, mis teda murda wõis. Ja kui ta jälle woodi heitis nagu läinud ja selle eelmisel aastal? Mis siis pidi saama?

Nüüd awanes uks ja proua Wulpus astus sisse. Wäljas olla käskjal!

Mees noogutas, tõusis wäsinult ja astus elutuppa.

„Ainult Teile ära anda!“ siis kadus wõõras jälle.

Wulpus istus abikaasa kõrwale toolile ja awas kirja hajameelse ilmega. Ta mõtted olid jutu juures; mis see ümbrik sisaldas, oli talle juba teada. Ta tuli kahtlemata samalt kuukirja kirjastajalt, kellele pidi weel kaks wäikest tööd tegema.

Kuid awalikuks tuli midagi muud! Kwüitung 800 marga peale. Samas ümbrikus oli weel 400 marka kassatähtedes ja kaardil seisis:

„Wõin Teile täna, kallis Wulpus, tookord soovitud laenusumma üle jäägi kätte saata. Mis Teid aga weel enam rõõmustab, on teade, et mul õnnestunud on Teile muretseda kindlat ja hästi makstud kohta esmaspäewase lehe juures. Kuulsin juhuslikult wakantist ja külastasin kohe mulle tuttawat kirjastajat. Ta soovib Teiega isiklikult rääkida!

Ja nüüd jälle pea püsti — palun! — Siis pühitseb kahekordselt rõõmsaid pühi Teile wana truu sõber

Paul Encke.

P. S. Teeme Teile warsti külaskäigu. Wabandage, et see mitte warem ei sündinud!“

Mees, kes seda luges, nuuksus nii waljusti, et wäike koerake, kes muidu waikselt laua all pikutas, haledalt huluma hakkas. Mis puudus ta armsal peremehel? — Olid tal jälle mured —“

Mure.

M. J. Eisen.

*Koll kohutamast mind ei tüdi,
Kui wampir imeb ta mu üdi,
Kui painaja mu liikmeid hakwab,
Kui madu salamahki sakwab.*

*Kus koht, kus pääsen kollist lahti?
Kus wabalt hingamiseks mahti?
Ei tule aega, mil ei pure
Mind koll — mind ikka piinaw mure!*

Merci, Monsieur!

Helweetsia jutt.

„Pauvre vieille française donnerait des leçons pour un manteau d'hiver et une petite jaquette en laine.“

(Waene wana prantslanna annaks tunde talwepalitu ja wäikese wil-lase jaki eest.)

Olles kogu päewa hulkunud, loen ma neid ridu õhtul kohwikus. Istun kõlepunasel polstertoolil, klaas malaagat ees.

On juba hilja, muidu läheksin veel praegu selle „pauvre vieille française“ juurde. Ja mul on häbi, tõsine häbi, et polsterdatud tugitoolil malaagat joon. —

Tema nimi on Virgine Lavertisse. Ta elab tänawa kõige wanemas majas. Neli treppi kõrgel.

Ma ronin üles. Trepid on kõrged ja kulunud. Kiwides on juba suured lohud. Ja käsipuud on siledaks poleeritud paljudest kätest, kes neist paljude aastate jooksul on kinni hoidnud ja tuge otsinud.

Jõuan wiimasele korrale. Raudne uks wiib pööningule. Teisel seisab wäike nimekaart, millel seisab nimi: Virgine Lavertisse.

Nimed wõiwad mõnikord muutuda sümboolideks, kui lihtsad nad ka on; ja selle nime juures kerkis mu mõttesse päris muinasjutt. Noor ja tiisikushaige; nälgiw ja ometi omasuguse sharmiga, mis kõiges willetsuses alles hoidunud.

Uks awaneb ja küürus naine laseb mu tuppa. —

Ta räägib sorawalt saksa keelt Wahtewahel ainult kuuldub küsimuste ja wastuste wahel erilist rõhutamist. Ja siis on see ka omapärane naeratus, mis meile omapärane ei ole.

„Teie koskate juba prantsuskeelt, monsieur?“

„Jah. Lugesin Teie kuulutust ja tahan Teie käest tunde wõtta.“

„On see ehk kaastunne?“

Ja ta waatleb mind uuriwalt ja kerge puna lendab ta aukuwajunud palest üle. Selle juures kõhatab ta ja see kõhatatus ei meeldi mulle.

Ei, ei meeldi. Wastuoksa: Tema ajab

mind Virgine Lavertisselt tunde wõtma. Iga hinna eest.

„Ja honorar?“

„Küll näete, kas olete minuga rahul. Kas ma Teile veel midagi oskan õpetada! Monsieur, makstakse alles siis, kui kaup käes on.“ —

Olen seletanud, et tahan kirjandust õppida.

„Siis loeme Balzac'i. Siis wõtame Zola. Mon Dieu, Zola! Kas tunnete meie Zola Pariisi? Meie Pariisi? Ja kas tunnete Anatole imetaolikke sõnu. Suure Anatole France sõnu? Ma ei saa Teile ju midagi õpetada. Teie peate kuulama ja läbi elama, siis awaneb Teile uus maailm!“

Olen toonud raamatud kaasa ja me loeme. Tema loeb mõned leheküljed ja seletab. Aga sõnad teewad temale raskust. Ta käed wärisewad ja silmad täituwad pisaraist. Ja siis waewab teda ka veel kõha.

„Kui wana olete, madam?“

Olen rumal. Tean, et prantslanna sest küsimusest ial aru ei saa, waid seda alati taktituks arwab. Ja ma näengi hämmastust tema pisarniiskeis silmis. Siis ütleb ta naeratades:

„Kuuskümmendkaks, monsieur.“

„Mina loen ja Teie seletatel!“

„Mulle ei tee see tõesti waewa.“

„Tean, aga mina tahan õppida ja...“

Ja ma wõtan raamatu ning loen. Loen temale ette.

Zola suur kirjeldus teeb meid hingetuks. Sõnade selgus rusub meid, mõtete tempo laseb meid tunda meie oma waesust. Ja me loeme. Ja madam Lavertisse silmad läikisid.

„Ja millal wõin ma maksta!“

„Õieti annate ju mulle tundi. Teie ei tohi midagi maksta!“

„Adieu, Madam! Au revoir!“ (Jumalaga, madam! Nägemiseni!)

Ja ma suudlen tema kortsus kätt ning lahkun.

Südames on mul Zola ja Balzac. Ma mõtlen suurele, hingawale ja aurawale Pariisile ning sellele kuuekümnekahe-aastasele madam Virgine Lavertissele

pööningukambris. Ja on tulnud tali ning tuul puhub telliskiwide wahelt läbi. —

„ . . . pour un manteau d'hiver

Tema ei taha midagi wastu wõtta, see Virginie Lavertisse. Mitte midagi. Tema põsed hakkawad loitma, kui ma honorarist räägin.

Mis pean ma tegema?

„Mina ei õpeta Teile ju ometi midagi,“ ütleb ta ikka jälle.

Ja ta õpetab mulle ju nii palju. Ma õpin tundma suuri mehi, tunnen nende toredate sõnade meloodiat, lasen enesest mööduda ühe maa pilte ja näen luuletajate pehmet naeratust inimeste nõrkuste, inetuste ja alatuste üle. Ma õpin tundma Voltaire tarkust ja Zola waimustust, leian rahu Anatole France rahust ja näen Rodini närwilikkust oma ees. Minu noorusewaimustus ärkab.

Madame Lavertisse! Teie annate mulle mu nooruse tagasi ja kõik austuse, mille sõjaaastad maha wõtnud. Keda lihtsalt negeeriti, sest et see teatud kildkonnale nii lihtsalt mugawam oli.

„Napoleon . . . !“

Ja tema jutustab. Kui imelik on kuulda prantslanna juttu Napoleonist.

„ . . . Lodi . . . , Wagram . . . , Waterloo . . . “

Jälle täitusid ta silmad pisaraist.

„La gloire . . . ! See on meie saladus, meie müsteerium, millele elame ja sureme, meie prantslased!“ seletas ja unistas oma ette. „ . . . la gloire . . . “ (kuulsus.)

Ja siis räägime Robespierrest ja Charlotte Cordayst, Staali kirjadest.

Lahkudes jääb minust maha õndsalt unistaw naine. Panin kummutile klaasi marmelaadi. Ja saia sinna kõrwale. Ja siis weel puuwilja ja lilli ja sinki, kõik läbisegamini, sest mina olen ju ometi ainult mees ja eitea, mis teha, kui inimene on nii kartlik ja peenetundeline, et ta iga meeleliigutust arwab kaastundeks —

Tema on woodis. Ma kummardan tema kohal ja suudlen tema kortsus käsi.

„On talw . . . On külm ja mina olen wana, jah, talw on — inetu talw!“

Ja ta kõhatab. Mina olen lohutamatu. Tõin lillesid ja mett, saia ja kooke. Tüki küpsistki.

Tema tänab. Teisiti kui harilikult tänatakse. Pigistab kätt ja ütleb waid

kaks sõna. Aga nende sõnade möte on nii sügaw, et mind raputab.

„Merçi, Monsieur!“

Ja siis loeme. Mina loen ja tema kuulab. Loen Pariisist ja prantslastest. Normandia merewoogudest ja Marseille päikesest. Loen Anjou rohumaast ja Loire oru muinasjutulisest rikkusest.

Tema kuulab. Kuulab särasilmil. Ja mina suundun kaugesse, imetaolisse maailma.

„Ma toon Teile weeltäna talwepalitu!“

Tema wiskab käega.

„Olen haige. Waewalt tõusen ma weel. See talw; teda olen ma alati kartnud ja usun, nüüd on mu wiimane talw tulnud!“ —

Ma loon willase waiba. Ja eht inglise pleedi. Laotan selle woodisse ja katan ta sellega. Lasen tuua süsi ja puid. Kütan ahju kuumaks. Siis teen teed ja ja pakun selle kõrwa häid kuiwikuid.

Tema naeratab ja punastab nagu noor neiu. Ja siis loeme jälle . . . tund aega . . . —

Rõha kõweneb. Külmaraputus käib tast läbi. Mina aitan teda, katsun teda rahustada

„Mina seda talwe enam üle ei ela, monsieur!“

„Elate. Toon Teile homme talwepalitu. Istule temas enne lõunat päikese kätte ja saate terweks. Wististi, madam Lavertisse; ja ma palun Jumalat, nagu ma seda enam lapsest saadik pole teinud!“ —

Usun, et tõesti palwetasin. Igatahes jooksin ma oma toas nõutult ringi.

Virginie Lavertisse. Sa armas, wana prantslanna. See imetaolik naine wana ajast oma kummalise naeratusega ja puhta hingega, mis juba niipalju on läbi elanud, kannatanud ja unustanud ja ometi weel on jäänud ilusaks! Wäärtuslikuks inimeseks!

Ja ma toon temale kasuka.

Tema silmad läigiwad. Ometi näib see läikimine olewat haiglane. Ma aitan ta woodist wälja, panen temale kasuka ümber jaaitan ta akna alla päikese kätte.

Siis ma loen.

„Kandsin kolmkümmend aastat tagasi esimest korda kasukat, ja see oli nii soe; tookord pidin abielluma, olin kihlatud; see soe kasukas! See tore kasukas! Toob mulle mu nooruse tagasi!“

Ja ta wöttis mu käest kinni, enne kui seda märkasin, ja suudles seda.

„Virginie Lavertisse!“ —

Olin tellinud süsi. Tagasi tulles leidisin ta jälle päikese käest.

„Kuidas meeldib Teile, madam?“

Ei mingit wastust.

„Teie magate?“

Ma lahkun kikiwarbil toast. Kaks tundi hiljem tulen ma tagasi. Tema istub ikka weel samal kohal.

„Madam!“

Ma katsun ta käsi. Waatan talle silma. Katsun ta oimukohti, astun tasakesti tagasi.

„Madame . . . , la France . . . , Paris . . . , la gloire . . . ; la jeunesse doré (kuldne noorus) . . .“

Tunnen, kuidas mu südames mingisugune side katkeb.

Olin ainus, kes sellele lihtsale puusärgile oli järgnenud. Kalmukiwile laskisin raiuda waid nime:

„Virginie Lavertisse.“

Mõnele inimesele on küllalt waid nimest, et kuulutada kõike wäärtust ja kuulsust ja selle kõrwal kõike armastust.

Lahus.

Ungari kirjanik **Kálmán Mikszath.**

Bagy külas on väga agaraid naisi. Eriti walgewerelisi. Need on nii head, nii armsad kui talled. Wähemalt oli Timar Zsofi seesugune.

Sestsaadik kui nad olid abiellunud, nähti ainult ta naeratust. Kord õndsat, nüüd walulikku.

Oma õnnega polnud ta kellegi koormaks ja ei olnud seda nüüd waluski. Aga see kahwatu nägu, see ikka enam kahwataw nägu jutustab igapäew kõigile, mida igaüks juba isegi teab.

Mees on ta maha jätnud — mornilt, ülekohtuselt. Ja ometi oli see mees tore noormees, kõige töökam ja osawam plekksepp ümbruskonnas. Kes oleks seda temast wõinud uskuda, et ta oma heasüdamlist, armast naist petab ja et kahe wõltsi silma wõimus tema nii väga oma küttesse kisub.

Ta lahkus selle teise naise seltsis, läks wälja maailma, oma hukatusse.

Iial pole Timar temast enam midagi kuulnud. Keegi ei tea, kuhu ta läks. Teetolm, millesse nende jäljed kadusid, ei teata seda ja tuul ei ütle ka, kus nad wiibivad.

Kui lahkuja Bagyst lahkudes ometi ühe sõnagi oleks ütelnud! Siis ei oleks waesel mahajäänul walu nii suur. Kui ta teda ometi kordki weel oleks suudelnud, olgugi külmalt, ja ütelnud:

„Mind sa enam ei näe; armastan

üht teist ja pühendan oma elu nüüd temale.“

Aga ta lahkus wargselt. Ja nüüd on sellest juba möödunud aasta, terve aasta.

Ja ometi, küll ta tagasi tuleb. Wis-tisti tuleb ta tagasi. Peeter pole paha mees. Süda oli tal alati hea; see ei wõi weel olla rikutud. Too naine wõis küll ta südame warastada ja ta mõistuse riisuda, aga see on nagu mitte eht wärw, mille aeg jälle wälja imeb ja ära pleegib.

Ta tuleb tagasi. Timar Zsofi on seda alati lootnud. Ja kui käärid tal õmmeldes kukkusid, ohkas ta alati: „Oh, kui nad maha jääksid!“ Ja kui ta läbi akna nägi lendawat harakat, ohkas ta: „Oh, kui ta ometi aiale istuks!“

Aga käärid ei olnud waletada tahtnud ja harakas ka mitte!

Iga õhtu istub Zsofi läwele, kust ta pilgud kaugele ulatawad, kaugele teed mööda, sinna, kus juba pilwed ripuwad.

Ta paneb käe katseks silmadele ja wahib ning wahib.

Külarahwas möödus temast tihti. Teretas teda ka, aga tema ei märganud seda.

„Zsofi ootab jälle oma meest,“ sosis-tasid nad ja naersidki. Ja ometi on waesel Zsofil olnud õigus. Tema süda

teadis enam ja aimas enam kui kogu maailm.

Kui ta kord enne lõunat tubakataimi kastab, astub äkki õue keegi rõugearmiline naine teatega.

„Tulen sinu mehe juurest, Zsofi. Tema palub sind wäga, et sa temale andeks annaksid. Tema on kibedasti kahetsenud, mis ta on teinud. Tema töötab Gozonis, kolmandas külas. Parandawad kõrget plekkorni. Tema ei julenud ise tulla, kardab, et oled pahane. Aga kui sa temale wõid andeks anda, siis tule tema juure. Ja wiibimata. Seda laseb ta sulle ütelda.“

„Siis läheme!“ ütles hea naine. Ja rõõmus helk lehwis ta ilusast näost üle.

Musta rätiku oli ta peast wõtnud ja sidus selle asemele punase. See oli Peetri armsam wärw. Ja siis: see sobis selleks päewaks paremini!

Tornitippu tahetakse kuldristi panna. Kirikueestseisja proua on kaksikud saanud ja selle sündmuse mälestuseks on ta kogudusele kinkinud kullatud risti.

„Kes wõtab selle enese peale, poisid?“ küsis plekksepp. Rõgi Mihaly.

„Mina,“ ütles Peeter. „Mina lähen üles, härra meister.“

„Parem oleks, kui läheks Belindel Samu. Sina oled weidi raske.“

„Iial pole ennast tunnud nii kerge olewat.“

„Seda ma usun, sestsaadik kui ikkest pääsid. Siis ikka tõesti kihutasid sa ta minema?“

Peeter on silmad maha löönud ja wastab kohmetult:

„Läksin iseenele läilaks. Jätke Samu alla, meister. Mina wiin risti üles. Ootan kedagi kusagilt. Ja süda põksub kangesti. Ei tea, kas see keegi tuleb. Juba sellepärast tahan minna torni, et wõiksin kaugele Bagy teele waadata.“

„Noh, olgu minugipärast. Siis mine ruttu. Rõige kõrgemast aknast annan ma sulle ise risti wälja, kui juba ülewal oled.“

Warsti oligi Peeter ülewal; osawasti kui oraw ronis ta talasilt torni otsa.

„Nüüd andke rist siial!“ kisendas ta alla poo'e kummardades. „Siis saan ruutem walmis!“

„Siin ta on, mu poeg.“

Peeter ronis weel kõrgemale, ja kui ta juba oma kohal seisis, siis waatas ta esimest korda üles Bagy maantee poole.

„Sealt, sealt ta tuleb! Zsofi, see on Zsofi! Tuleb eide kõrwal, parajasti pöörab ta külla.“

Ta süda hakkas waljusti põksuma. Siis nagu pigistaks teda midagi. Ta silmad lähewad kirjuks . . .

„Ohoo, Peeter, kas seadsid risti juba paigale?“

Segaselt, lämbunud häälega hüüab Peeter tagasi:

„Millisele tornile pean ta asetama?“

Wana plekksepp kahwatab neid sõnu kuuldes, lööb risti ette ja pomiseb wärisedes:

„Ukskõik millisele!“

Seal oli ju waid üks torn. Ainult see, kelle pea ümber käis, wõis neid mitu näha. Ta teadis, mis nüüd sündis.

Meeletu kiirusega tormas wanamees trepist alla. Ta teadis, kuni ta alla jõuab, on Peeter ka juba seal: ta on siis weel kaugemalgi — teisel pool elu!

Ühel ajal jõudsid nad alla torni jalale: mees ja naine. Ainult et üks neist ülewalt tuli: surnult!

„Zsofi oleks wõinud tulles musta rätiku pähe panna!“

Tummalt wahtis Zsofi surnule, kaua, kaua; siis langes ta hääletult maha.

Kui nad ta wiimaks wägisi eemale kiskusid, oli ta walus nägu jälle waikne ja walge nagu tähed, mis taewaserwal helkima hakkasid.

Ainult ta pehmetes, ilusates silmades kisendab hingepalaw nuuksumine ja ta wabisewad huuled sosistawad kurtwalt:

„Kust pean ma teda nüüd weel ootama?“

Ja alles siis purskasid ta pisarad woolama, nagu jõewood, mis kallastest üle tungiwad . . .

Wirmalised.

Norra kirjanik **Edward Welle-Strand.**

Walge kõrbe kohal leegitses wõimas põhjawalgus. Mittenähtawad pintsliid olid sinisele tagaseinale joonistanud peened joonistused: taewas oli ainus wärwiline woog, mis kokku sulas kahwatuks hõnguks ja ikka jälle wastu sãras maale, ilma tema juurde ulatamata.

Lumekõrwe kahwatas selles walgu-semeres ja hangus wirmaliste wehklemise all kõige walgemaks marmoriks. Oõ ei olnud enam oõ, ta oli waid wõik wastukuma, mis lõpmatult üle ääretu wälja heljus.

Aga üsna kaugel wäljas wubises põhjawalguse laine üle jääkõrbe, mille peal rasked, mürkrohelised, ujuwad jääkambad üksteise wastu kolisesid wõi nii wägewa saluudiga kokku põrkasid, et üle jää liikuw jääkaru kohkudes oma huluwa protesti wälja õoses mõirgas.

Wirmalised wubisesid püsimatult taewa all, wärwisid taewakummi hetkeks kahwatuks-punaseks ja limpsasid lähemal silnapilgul wioletikarwa keeltega sügawale alla jäämaale, kus nad sinise tagaseinaga ühte sulasid.

See sündis ühel talweõõl Terawmägestiku saarel, mis on suur polaarsaar kõige põhjapoolsemas Jäämeres.

„Sina ei pea mitte surema, Elias! Ei!“

Jks poisikene lamas kummuli nuuk-sudes puuwoodi peal, milles wana jäämerelaewamees oma eluga wiimast wisa wõitlust wõitles. Tema rind liikus nagu meri tormis ja iga hingetõmme pani ta kõri korisema ning rögisema.

Poiss hõõrus ja kiskus wanameest, pigistas tema poolsurnud käsi. Ainult ükskord weel pidi surija pilk ennast tema silmis peegeldama. Aga wanamehe tuhm pilk wubises sama rahutult ringi nagu põhjawalgus polaarkõrbes. Silmapilgu wahtis ta kaugelt kollasele küünlaotsale, mille rašw Remingtoni padronitele tilkus — — siis wubises ta edasi — surres.

Krambitõmbed jooksid kõdunewast kehast läbi; poiss wiskus meeleheitlikus walus surmhaigele, pisarad tilkusid

haige kätele, mis wahetpidamatult millegi järele kobasid.

Wiimse surmawõitluse eel oli wanal mehel weel selge hetk; tema pilk ei uidanud enam nii rahutult ruumis — otsekohe kahwatule poisinäole puurus ta, ja wanamehe silmad palusid wabandust, et teda mõne tunni pärast enam olemas ei ole.

Ta katsetas weel kord oma kätt poisi peale panna, õrnalt ta juukseid silitada, nagu tänuks tema ausa leina eest — aga weri ei woolanud enam punalaineliselt tema naha all, ja ta käsi tardus weretühjuses, enne kui ta nii kaugele jõudis.

Wanad huuled katsusid sõnu moodustada, aga sest sai waid segane ko-gelemine, nagu oleks juba ta suugi olnud tardunud. Omeli sulasid weel mõned huulehääled ja ta suutis sosistada:

„Ära mata mind lumme, seal kisuwad karud ja rebased minu puruks. Sa pead minu alles siis matma, kui kõwa maakamar on üles sulanud, alles siis wõin ma mullas rahulikult puhata.“

Aga poiss ei kuulunud seda, waid nuttis ainult, mehe londis kätest kinni wõttes:

„Kuule ometi, Elias, sa ei pea mitte surema!“

Jälle rögises wanakese kõri; nagu muutus siniseks ja ta kuiwetanud käed tuikasid rinna poole, südame poole.

Siis wãrises wiimne surmarütm wanast kehast läbi, silmad pöörsid poisi poole oma walged munad, sõrmed lãksid palweks kokku, ja Jäämere laewnik Elias Stormwaag ei elanud enam.

„Mitte surra, Elias! Mitte surra!“

Lohutamatult nuttes wajus poiss surnu kohale ja ta kurtmine muutus tormiks, mis täitis kogu wãikese ruumi.

Siis toibus ta ja kahmas laewniku kãe järele. See oli nõrk ja külm. Nõksatades kãis külm tunne temast läbi ja tema hulumine muutus südantlõhestawaks karjatuseks.

„Oled sa minust lahkunud, Elias?“

Weel kord puudutas ta wanamehe kãsi, nagu ei oleks ta jõudnud taibata,

et elu temast tõesti oli lahkunud. Jääkülmad olid need käed, ja surnunäolt wahtisid talle kaks walget silma otsa — surnupilk, mis poisi üdist ja lihast lõikawalt läbi tungib. Kiskja loomana mõirgades kiskus ta ukse lahti ja põgenes wälja lumeöösse.

Meelemärgusele ärkas ta alles siis, kui mingisuguse külmanud lumehange wastu pörkas, ja jäi seisma wärisedes nagu tagaaetua metsloom — surmwäsinult pärast metsikut põgenemist laiba juurest. Ta wajus lumme, ja alles kui külmawärinad jäiselt ta werde torkasid, sai ta jälle kaineks.

Kuhu waade ka lehwis igal pool lumi. Kogu maapind oli surnulina. Ainult üks walgusepragu siras läbi hauawaiba — seal, kus jäämäed olid koonduanud järsuks lõheliseks kõrbeks.

Aga jää rudises täna öösel nagu rohelist kuradisilmad, ja igakord, kui wirmaliste walgus üle lume wubises, jooksid tal külmawärinad üle selja. Nii mõnigi kord oli ta terassinisest jääsiramisest lõbu tunnud — see oli nii pidulik ja pühalik, kui jää wälkus nagu nägematud terasmõõgad, mis öösel ristamis pandi. Aga täna oli nende roheline wärw täis mürki ja ennustas surma.

Surmasirawus!

Igakord oli jää nii siranud, kui mõni neist Cross Bays suri. Kui ta esimest korda seda mürkrohelist ilmutust oli näinud, oli samal ajal wana laplane Go surnud.

Tema ja Elias Stormwaag olid jääl olnud üht jääkaru taga ajamas, kes äsja öösel jultunult nende hüti ümber oli luusinud. Kaugele üle jää olid nad teda jälginud, ilma et oleksid jõudnud lasengukaugusele, aga nad ei olnud lootust kaotanud, et karule ometi saawad tina maitsta anda, enne kui kahwatu päewariba ööks muutus.

Siis oli roheline siramine jääwäljal alanud, ja Elias oli seda nähes kangeks ehmatanud.

„Nüüd sureb keegi Cross Bays!“, oli ta sosistanud, ja äkki oli kõik jahihõhn kadunud. Aga iga uue siramise puhul oli Elias pomisenud: „Jumal olgu meile armuline. Meie kõigi kondid saawad weel Cross Bays pleekima.“

Koju jõudes oligi Go pärast kanget surmawõitlust surnud. Ja alles kui see oma osa saanud, oli, nagu ei oleks keegi

enam jaksanud saatusele wastu panna — nälg tappis nad kõik üksteise järele.

Näis, nagu ootaksid nad surma teatud järjestikus. Tihti tundis neist enese nii mõnigi hommikul weel terve olewat, aga õhtul wajus ta äkki kokku ja ei jaksanud enam edasi jõuda.

Igati oli seda sümptoomi waid mõõduwaks nõrkuseks arwanud, mis küpsetatud karuliha söömise järele wististi jälle lahkus, aga päew päewä järele wöttis nõrkus ikka enam ja enam wõimust. Nälg oli kõik wastupanujõu murdnud, ja et tabatu surmalaps oli, teadsid kõik — peale ta enese.

Üksikuil oli hambad wälja kukkunud — ainult paar kollast põsk-hambatüügast olid lõualuusse järele jäänud.

Igakord, kui surm polaarsõitjate keskest jälle mõne koristanud, töötasid ülejäänud mängu mitte weel kadunuks arwata, waid mõnda karu tappa ja nii edasi elada. Aga karu oli nii kawal polaarööl, et temale keegi lasengukaugusele ei saanud, ja üks-teise kannul pidid mehed nälja hirmsale piinale alistuma. Jah, isegi karutugew Elias Stormwaag ei olnud nõrkusele jaksanud kauem wastu panna.

Kui Elias ja poiss nädala eest laplase Samueli surnukeha olid wälja tassinud, oli laewnik ütelnud, nüüd olla wiimane aeg karu maha lasta, siis jõudwat nad suweni wastu panna. Ja suwel läksid ta praod jääs nii suureks, et mõni laew wäljast wististi sai fjordi tulla. Tromsø reeder ei wõinud ju oma mehi hädasse jätta, oli Elias kinnitanud. Aga nad ei olnud karu kätte saanud ja nüüd oli Elias surnud.

Möödunud suwel oli wälisilmal wõimatu olnud Cross Baysse tungida. Jää blokkeeris kogu fjordi. Kõige pisemgi paat ei suutnud nende jäämüüride wahelt, mis woolus fjordi ajanud, läbi tungida. Fjord oli ainus jääbarjeer, ainult aegajalt möödusid blokeerimata jäämereri al purjed. Nad kõik olid lootnud, et fjorb ühel päewal jälle jääsoomuse all dsinislt särab — see oleks siis olnud pääsemine.

Aga nad olid weriselt pettunud. Kogu suwe blokeeris jää fjordi, ja katsed tehes pärast idatormi täitel purjedel jäämägede wahelt läbi tungida, oli nende laew jääseinte wahel tuhandeks tükiks

killunud ja peaaegu kõik nende toidumoon kaduma läinud.

Kapten Stormvaag oli kindlasti lootnud, et reeder Tromsös nende päästmiseks, kes jääwangistuses olid, abiekspeditsiooni välja saadab. Kui laewad nende päästmiseks juba jääkandi ees seisis, küll nad siiski sinna jaksasid ronida. Jahisaak oleks wõidud ju järgnewal suwel ära tuua, sest Cross Bays ei leidnud ju kedagi, kes selle sealt oleks wõinud ära warastada.

Kui sellestki arwest kriips läbi tõmmati, näis wana Jäämerekapten kõigest olewat loobunud. Ta ütles küll, lastagu põhjapõtru ja hülgeid, kus neid iial nähakse, kui tahetakse pikka polaar-talwe üle elada, aga ta polnud endine kehestunud kokkumatus. Tema julge rõõmsus, mis teisi kogu polaaröö tulistanud ja julge hoidnud, näis olewat kadunud. Awameelselt esines ta küsimusega, kas mehed Jumalaga on lõpuarwe teinud. Kui mitte, siis tehku nad seda nii pea kui wõimalik; mida warem, seda parem, sest wististi ei jõudwat neist enam keegi pärast kahetalwist Terawmägestikul wiibimist koju tagasi.

Hilissügisel ärkas temas jälle endine energia. Seati kokku paar jahiekspeditsiooni sisemaale, aga ettewõte oli hiljunud. Põhjapõdrad olid juba fjordi teisele küljele rännanud ja nii kaugele ei sõandanud nad sel aastaajal enam minna.

Kui talw põhjapõdrajahile oli riivi ette lükanud, oli neil toiduks waid weel kümme põhjapõtra. Aga nad arwetasid vähemalt paari koluga talweks.

Ja ühel päewal polnud neil enam liha raasugi. Nüüd algas kõige mustem kannatuseaeg. Nad olid närinud wanu põhjapõdranahku, olid nahad peeneks lõiganud ja sellest mingisuguse ragoti teinud. Aga ühel päewal langes neist üks ja sirutas — ja surm oli Cross Bays hakanud lõikust pidama.

Nüüd oli tema, poiss, neljateistkümnest mehest, kes kaks aastat tagasi Tromsöst teele tulnud, üksi üle jäänud.

Laibad puhkasid kõik maakeldris, surnute alalhoiuruumis, et karud ja rebased neile kallale ei pääseks. Kui tema ja Elias kaks nädalat tagasi wiimase surnukella olid sinna alla lohistanud, oli kapten ütelnud:

„Kui ma enne sind suren, siis pead

mulle töötama, et minugi siia asetad ja mitte ei mata wälja lumme“.

Tema, poiss, oli Eliase kaela ümbert kinni wõtnud ja teda wannutanud temast mitte lahkuda, aga wana kapten oli ütelnud, et Jumala teed ei ole meie teed.

Kuna poiss kõweras ja külmetawas walus seisis lumehange ääres, kaswas temas äkki wiha kaupmehe wastu, kes ekspeditsiooni wälja saatnud, nii suureks, et ta sõrmed nagu kägistamiseks krõnksi tõmbusid

Miks ei olnud wõimas kaupmees oma meeste päästmiseks mingisugust ekspeditsiooni wälja saatnud?

Oo, ta taipas juba mispärast. Kaupmehele oli peaasjaks suur püüsaak — hunik laipu jättis ta Terawmägestikul täitsa külmaks. Jah, see oli kaupmehe arwestus: karwanahad ja nahad omas ta ometi, kas tulid kõik ta mehed tagasi wõi ei ainustki. Kui Cross fjord lähemal suwel lahti sulas, wõis ta ju uue ekspeditsiooni saata ja neliteistkümmend laipa koju tuua.

Wirmalised walsid tulesambaid pragisewale sinitaewale; lumelaane kohal wubisewad eksituled muutusid surmatantsutontideks, kes oma kondiste sõrmedega tema järele haarasid.

Aga kaugel wäljas lumekõrbes siras temale wastu selge silm — Cross Bay roheline läige. Ja mida enam pakane tema kehaliikmeid kütkestas, seda kardetawamalt waldas teda selle walguse wõimus — muutudes surija hiiglasimaks, ja hüti juurde ta enam tagasi minna ei julenud.

Seal sees lamas ju silmijõllitaw laip!

Ei, ei iial enam tagasi Cross Baysse. Ta tahtis edasi rännata, niikaugele kui weel jõudis, ja siis pidi ta wajuma igawesse lumme. Ja pakane pani ta were seisma ning lõpetas kõik ta kannatused.

Siis wälkus sinine walgus läbi öö — wõimas jääsira loitis üle kõrbe.

Ema silmad otsisid teda lumel.

Ema!

Kuum rõõmulaine tõusis temas kõrgele. Temal oli ju elada emale. See istus sel õhtul oma wiltsas hütis Lyngenfjordi ääres ja mõtles oma pojale, keda ta juba kaks suwe oli oodanud.

Jälle loitis lumi siniselt. Jah, need olid emasilmad.

„Ema, emal! Ma tulen!“
Lumi oli nagu walge udusulewoodi,
millesse ta nüüd wajus . . .
Terassiniselt wälkus jääsira nüüd
üle kõrbe, ja wubisewad wirmalistelained

lendasid nagu kahwatu wastuläige üle
sinise öötaewa.

Aga lumekörbes wajus üks silma-
paar öösse.

Lugu merelt.

Daani kirjanik **Holger Drachmann.**

Kord jalutasin ma Skageni põhja-
rannal üle liiwa. Öhk oli udune: tule-
torni tipp paistis waewalt nähtawalt
silma. Ta seisis nagu määratu mäst
hallwalgete liiwaluidete kohal. Laial ees-
rannal seisid wrakitükid laialipillutuna;
wäljas liiwajoomede wastu murdusid
lained oõnsa kõlaga, umbes nõnda, kui-
das kaugelt karjamaalt weiste ammu-
mine kõrwu kajab. See wõis olla lähe-
newa tormi käskjalg, aga ta wõis olla
ka möödunud tormi järelkaja.

Mõned mehed seisid all rannal, kus
wesi pikkade, walgete keeltega maad
limpsas.

Nad wahtisid kõik ühele ja samale
punktile ja näisid selle üle mõtteid wa-
hetawat.

Mina astusin nende juurde ja tere-
tasin; nemad wõtsid teretuse lühidalt
wastu ja jutlesid edasi.

„Wististi on ta juba surnud!“ ütles
Ole Kristoffersen ja litsus tuha oma
lühikeses suitsenud piibus maha.

„On alles noor mees!“ tähendas ka-
lar Sören Kappelborg.

„Ei tea, kas ta saapad weel uued
on?“ küsis Taneren ja näsitas oma
põsktubakat.

„Näib olewat rootslane!“ lõpetas
wiimaks Hans Lauritsen ja läks wette
„asja“ wälja tooma.

Mehed olid Wana-Skagenist ja mulle
tuttawad.

„Asi“ oli woogudest kaldale uhtud
surnukeha, nimeta ja koduta tundmatu,
kel riideid palju seljas ei olnud.

Kaldale tuli weel teisigi. Tundmatu
kanti maale ja asetati waatlemiseks.
Tulid ka rannaülem ja arst. Tundmatu
polnud silmanähtawalt wäga kaua wees
olnud. Tal oli noor ja peaaegu kena
nägu. Tema otsaesisel seisis suur
muhk.

„Kas on ta ruttu surnud?“ küsisin
ma osawõtlikult.

„Hm — ruttu —?“ pomises ranna-
ülem ja pööras uppunu kummuli. „Ai-
nult mõned riideräbalad.“

Keegi teine arwas, et mees hoobi
oimukohale saanud ja selle tagajärjel
üle parda kukkunud.

Arst awas surnu silmalaod ja pigis-
tas ta silmamunale. Ta tuletas mulle
meelde poisikesi, kes tursapeadega
mängiwad.

„Oli weel asi minu siiakutsumiseks.
Iga inimene näeb ju ometi, et mees
surnud on.“

See oli kogu matusekõne, mis mees
sai.

Mulle torkas silma, kui wähe sellis-
test asjadest Skagenis küsitakse. Kõik
wõlgnewad Jumalale surma. Ja see
wõib sind täna ja mind homme tabada,
ja sellepärast on kõige parem sellele
mitte liig palju mõelda.

Kui ma oma Wana-Skageni tuttawaid
lähemal korral kõhtasin, puudus neist
üks — Hans Lauritsen.

„Mis olete Hansuga teinud?“ küsi-
sin ma.

Loots Ole Kristoffersen toppis, nagu
alati, tuha oma piibus sügawamale ja
osutas piibuwarrega tähendawalt merele.

„Ah nii,“ ütlesin mina. „Ta on wälja
jäänud?“

„On turssade juures, kes tal liha
kontidelt ära näriwad!“ wastas loots ja
palus tuletikku.

„Kuidas see tuli?“ küsisin ma.

„See oli möödunud sügisel laewa-
paadi lael. Wesi wiis ta laelt ja meie
kolmekesi lamasime kolmkümmend
tundi paadi põhjas, suur rannasõidu
laew meie peal. Kas Te seda lugu ei
ole kuulnud?“

Mina eitasin, ja tema jutustas minu palwel.

„Nagu ma Teile ütlen — ja ma uskusin, et sellest juba ise olete kuulnud wõi lugenud —, me tegime tookord paadiga oma tuuri. See oli mullu 27. septembril, mil öö ja päew ühepikused on, ja wara hommikul, kui Wana-Skagenist märkasime üht laewapaati, mil hädasignaali peal. Ilm parajasti nii walge, et näha wõisime, kuidas ta wälja hõljus, sest liiwajoomede ees olid wood juba kõrged, olgugi et tuul weel polnud tõsiseks tormiks tõusnud.“

„See on raske reis sellisele wäikesele paadile?“ ütlesin mina Sören Kappelborgile, kes just minu kõrwal seisis. „Mis wõis temal peal olla?“

„See on ise asil!“ ütles Sören. „Seal pole aga kõik korras; kas sa ei näe lippu poolmastis?“

„Ah ja, muidugi. Wististi mõni mees üle parda kukkunud. Ja sellepärast wõib ju ometi huwi tunda, mis selles on?“

„Seda wõib!“ wastas Sören. „Aga nüüd tahan ma Tanereni seltsis sinna wälja sõuda ja kuulda, kuidas lood on!“

Tema ja Jens ja mitu teist wõtsid paadi ja sõudsid wälja. Me nägime, et nad laewa ankrusse panid ja wastu laineid pöörsid, ja siis tulid nad kapteni ja ta madrusega jälle maale.

Neil oli küll raske reis selja taga ja nad mõlemad, nii kapten kui madrus, olid nii wäsinud, et enam edasi ei jõudnud.

Kapten tahtis nüüd mehi saada, et laewa ümber kaljunina Frederkshavenisse wiia, ja kui me pisut aega olime kaubelnud, lubasin mina laewa juhtida, kui Sören Kappelborg, Jens Taneren ja Hans Lauritsen meeskonnana kaasa tulewad.

Kui ma koju läksin õlijakki selga panema, siis nägin, et baromeeter langemas oli. Ka taewas polnud selge, ja me wõisime tormi wastu ette walmistatud olla.

Noh, mõtlesin ma, oled ju waremalt nii mõnegi tormi läbi teinud, küll siis ka seekord kuidagi läbi saad!

Sedasama arwasid teisedki, ja me läksime laewale, niipea kui kapteni ja madruse, kes haiged ja wäsinud olid, jumalaga olime jätnud.

Ennelõunat kell 9 jõudsimme laewale.

Ma tahtsin heameelega oodata, et näha, missuguseks ilm kujuneb, ja nii seisime ja laskime laewa ankrus tiirelda, kuni kell 11 sai.

Siis katkes ankrukett.

„Noh, seal ta läks!“ ütles Sören, kes meeskonnast kõige wäledam. „Nüüd peame purjed üles tõmbama ja ristilema!“

Tõmbasime wäikesed purjed üles ja laskime endid lõunani kalda ääre ajada. Siis tegime kohwi ja igaüks tegi enesele paari wõileiba. Ja see oli esimene ning wiimane kord, mil laewas sõime.

„Tulewad rasked päewad!“ ütles Jens Taneren, kõige noorem meist, kes laewa ägedate kõikumiste tagajärjel merehaigeks jäänud. Skageraki wood ei tee Jumala eest nalja. Aga muidu täitis poiss kõik oma kohused nagu teisedki.

Tegime suurpurjesse kolm ja fokpurjesse ühe refi (lühenduse).

„Need on wäiksed purjed,“ ütlesin mina. „Aga warsti saawad nad weel wähemad, küll näetel!“

Me ristlesime oma maa ääres, et mitte sattuda rootsi ranna lähedale. Tulid rasked tuulehood, taewas muutus süsimustaks ja meri kuhjus wäljas nii hullult ja metsikult, et meil warsti, waatamata õlijakkidele, enam kuiwa kohta ihul polnud.

„Äsi läheb weel hullemaks,“ ütlesin ma.

Ja ta läks weel hullemaks.

Pärastlõunapaiku oli ta juba tõsine orkaan ja puhus meie fokpurje minema. Me reffisime suurpurje nii, et ta tekitas kolmnurga.

Klüüweri — suure kolmenurgelise purje üsna ees laewal — tegime lahti. Me katsusime klüüweriredeli fokstaagi juurde tõmmata, et klüüwerist teha fokpurje. Tükikese jõudsimegi ta tuulealusest puult sisse tõmmata, aga ilm oli nüüd pimedaks läinud ja me pidime kartma, et wood selle, kes wäljas steewenil — puul, mis üle laewa ette wälja ulatab — seisab, merde uhuwad. Meie kõik olime enam wee all kui peal. Me tegime kõik, mis jaksasime, ja Sören ning Hans hoidsid wäljas nagu kassid kinni. Jaksasime klüüweri ka tõesti pooleldi üles tõsta, aga waewalt oli ta

tuult püüdnud, kui ta ju plaksatades minema lendas.

„Läks ja laulis!“ ütles Sören.

Nüüd olime tuule ees purjeta, ja, nagu teate, see on paha asi. Ilm oli kottpime; me võisime näha weerewaid wooge, mis meie kohale tormasid nagu Simson wilistlaste kallale. Wood ajasid meid tagurpidi ja ma pidin läänepoole tüürima, et mitte sattuda rootsi randa, sest see oli kõige pahem, mis meile võis juhtuda, kui tema külge rippuma jääme.

Ilm oli, nagu ütlesin, kottpimedaks läinud. Meie ees seisis pikk öö puhus orkaan, ja me istusime üksi tükikese tagapurjega väikeses paadis, mis enesesse juba niipalju wett oli wõtnud, et seda pidime hakkama wälja pumpama. Üks woog järgnes teisele meist üle; wäljas, pimedas meie ees, kajas pragin ja paukumine, ja warsti oli kõik, mis kõrgemal seisis, lubbugilt — laewa tuulepoolselt küljelt — merde uhu tud. Ma peilisin parajasti Skageni tuletorni keskhommikupool umbes wiis miili maalt, ja Hans ning Sören istusid minu taga wäljas ning hõõrusid rusikaid, kuna Jens Taneren all kajutis lamas; sest seda waest poissi piinas merehai gus nüüd tõsiselt. Siis tuli üks murd laine ja murdub just meie taga.

„Tüür lahti!“ möirgab Sören. Ja ma lasen ka tüüri lahti, aga woog oli juba meist üle. Ta löi kajuti ukse maha, nagu oleks ta olnud kübar mõne mehe peas, ja me kuulsime, kuidas wesi alla kajutisse tormas.

Jens purtsatas nagu kork pude list wälja. Tema unustas täiesti merehai guse ja hüüdis, et laew wajub.

Seda ta tookord küll ei teinud. Me suutsime kajutiukse merest weel kinni püüda ja aetasime ta jälle wanale kohale.

Ja siis hakkasime pumpama.

Pumpamine polegi nii paha. See ajab sõrmed kuumaks ja tõstab tuju.

Umbes kesköö paiku nägime läbi pimeduse üht purjekat, kes tagant just meie poole tüüris. Me hoiatasime teda udusarwe puhudes, aga ei saanud wastust. Ta tormas alt tuule meist nii ligi gidalt mööda, et võisime näha ta kere ja taaklust ja selgusele jõudsim, et see oli kahemastiga laew. Jah, lausa Jumala ime oli see, et ta meist üle ei sõitnud.

Me panime pumbad jälle käima ja olime paadi peaaegu tühjaks pumbanud, kui ma tüüri Hans Lauritsenile andsin ja Söreni seltsis alla läksin piipu põle tama ja mingisugust südamekinnitust otsima, millega endid oleksime wõinud pisut soojendada. Jens lamas jälle all ja maadles oma merehaigusega.

Kui alla läksime, ütles Hans tüüril:

„Oleks armas teada, mis kell on. Öö on pikk ja pime; on, nagu ei tahakski ta lõppeda!“

Need olid wiimased sõnad, mis tema suust kuulsime. Jens lamas pingil. Sören istus tema kõrwale ja tõmbas tikuga tuld.

„Kuidas lood on?“ küsisin Jensilt ja wõtsin tikku wastu.

Parajasti kui tikk põlema hakkas, kuulsime ülewal lael murdlaine müminat.

„Kui ta selle wälja kannatab, siis kannatab ta weel enam wälja,“ hüüdsin ma; sest see murdlaine oli kõige tugewam, mida ma iial olen kuulnud.

Ja samal hetkel kustus tuletikk, ja me kõik weeresime pimedas ja wees, pea all, jalad ülewal.

Sören oli esimene, kes selle peale ütles:

„Paat on kummuli läinud ja meie oleme elusalt maetud!“

Kui jälle jalule saime, ulatas wesi meile rinnuni.

Ma küsisin, kus Jens on, aga tema ei wastanud.

Ma kummardasin ja kobasin wees, ja siis leidsin, et ta kajutipingist oli kramplikult kinni kahmanud.

Nii seisime hetke aega, ja üks meist palwetas tükikese Meie Isa palwest, keegi teine rääkis midagi omastest ja mina oma poolt uskusin, et me seekord upume.

Siis aga tuli Sören Kappelborgile meele, et kajuti põhjas peab olema luuk, nagu enamikul sellistel paatidel. Sellepärast kobas ta ringi ja leidiski keldriluugi, mis warem meie all olnud, nüüd aga meie peakohal seisis, sest et paat ju kummuli oli.

„Kui ma aga midagi leiaksin, millega luuki lahti teha,“ ütles ta.

Ma toetasin teda, ja tema kummardas wette ning leidiski puutüki, mille küljes suur nael oli. Sellega jaksas ta luugi awada, ja nüüd märkas in warsti, et meie asi kohe paranes.

Me kandsime kõige pealt hoolet Jensi eest, kes kepist oli kinni kahmanud ja kord selle peal, kord selle all oli ja peaaegu ära uppus. Me kuulsime, kuidas ta wett peksis, ja soolase wee mereläikimise puhul saime teda wahetewahel hetkeks ka näha.

Sören hüüdis talle, et ta kepist lahti laseks ja mehesüdame rindu wõtaks, ja kui see ei aidanud ja ta oma tempe edasi tegi, andis Sören temale mõne laksu kätele ja jalgadele, üteldes, et sellest juba küllalt on, et Hans ülewal hukkus, tema, jens, ei tohtiwat siin lamada, ja nagu siga pütis surra.

Nõnda ajas ta Jensi jalule, ja siis ronisin ma Söreni abiga luugist üles ning katsusin enesele asjaolude poolt wõimaldatud keldris mugawat kohta leida.

Wäga mugaw see küll ei olnud, pean ütleva. Mahtusin parajasti, kui pea põlwe wahel pistsin ja jalad alla tõmbasin, kiili alla. See oli eht konutamine, pime arrest pealegi, nagu sõdur ütleks. Pidin oma kehast tegema liigetega noa; aga teisel kahel polnud sedawõrd ruumi.

Sören ronis minu taga üles. Ta pistis pea ja ülemise kehaosa kahe tagumise spandi wahelt läbi; üks jalg oli tal ülewal, teine rippus all kajutis. Eriti mugaw see ei olnud, aga kõige pahem oli, et ta pea pidi lamama kajutipõrandal, mis seest nii naelaotse täis oli, nagu oleks ta olnud linahari. Sellepärast pidi tal üks käsi alati padjana pea all seisma ja igakord naelapisteid wastu wõtma, kui wood paati raputasid. Ütles, tema olla elus juba palju pahemas wõinud lesida.

Jens Taneren ei saanudki nii kaugele üles tulla kui meie. Tema pidi wahetpidamatult rinnuni wees seisma ja pea ning käed luugist wälja pistma. Selle eest wõis ta jalgu liigutada, ta tegi seda siis ka, kui tal liig külm hakkas. Jalge aluseks oli tal kahlitest ahi, mis ümber kukkunud, kui paat kummuli läks, ja täpselt keldriluugi alla oli weerenud, nagu oleksime ta ise sinna asetanud. Merehaigust ta enam eraldi ei tunnud. Wähemalt ei rääkinud ta sellest enam.

Meie ei rääkinud üldse palju.

Esiotsa ütles Sören üht ja teist, aga see sündis enam naljaks.

„Pealegi walitseb siin hirmus hais!“ ütles ta.

Ja selles oli tal õigus. Kelder oli kõiksugu mustust täis. Oleksime wõib olla lämbunudki, aga et wrakk kangesti kõikus, siis woolas wärske õhk iga langemise puhul sisse; sest igakord kui tagutekk alla wajus, rõhus õhk nii kõwasti meie wahelt sisse, et meid peaaegu üles tõstis, ja kui tekk jälle tõusis, siis imeti õhk meie käest nagu ahju läbi, nii et waewalt suutsime hingata.

Nii istusime kogu öö, kuni wõisime oletada, et oli juba teispäewa hommikupoolik.

„Kuidas on lugu, Jens?“ küsisin ma.

„Noh, nii, nii!“ wastas ta.

„Millele sa mõtled, Jens?“ küsisin ma.

„Usun, mõtlen onule kodus, wanale Ole Gaihedele. Tema pikutab harilikult ikka talw otsa sea seltsis woodis, et loomal külm ei oleks. Soowiksin peaaegu, et oleksin selle sea asemel!“

„Ja jah!“ wastasin mina. „Inimesel wõib elu parem olla kui meil. Aga tal wõib ka weel pahem olla. Wähemalt elame weel!“

„Jah, weel!“ wastas Sören.

„Millele mõlted sina, Sören?“ küsisin ma.

„Mõtlesin, et hea oleks, kui ma saapad jalast oleksin ära wõtnud. Jalgadel neist palju kasu ei ole. Wajaksin neid meelsamini oma näole ja kätele aluseks, sest naelad torgiwad walusasti.“

Ma aitasin tal saapad maha tõmmata. See oli raske töö, aga wiimaks ometi saime nad maha ja tema alla asetada.

„Näe, see aitas!“ ütles ta.

Siis möödus jälle pool tosinat tunde ja me pidime oma arwestuse järele kaugele õhtupoolikul seisma. Siis küsisin ma Sörenilt:

„On sul nalg, Sören?“

„Ei,“ ütles tema.

„Wõi jänu?“

„Ei.“

Pea selle järele käis nõks.

„Olid sina see, Sören?“ küsisin ma.

„Ei, selle nõksu tegi laew.“

„Siis jooksis ta karide otsa,“ ütlesin ma. „Ja me wiibime siis wististi rootsi rannal.“

„Oh, aidaku meid Jumal!“ ütles jens.

„Jah, eks me näe, kas ta seda tahab teha!“ ütlesin mina. „Ja kui ta seda wõib, siis teeb ta seda ka; aga sellest saab raske tükk tööd!“

Käis kolm kõwa nõksu, rasket tõuget, ja esimest korda karjatas Sören, sest naelaotsad tungisid talle sügawasse nahasse.

Teisel korral kuulsime, et mast ja bugspruit murdus. Kolmandal korral läks küll wist tekk.

Kui ma need kolm korda olin lugenud ja märkasin, et me jälle sügawasse wette jõudsime, ütlesin ma:

„See oli wististi „Punane skäär.“ Kui sellest mööda saame, siis jõuame „Hornöswa skääri“ juurde, ja sinna wõime ehk istuma jääda.“

„See oleks hea!“ ütles Jens.

Samal hetkel wajus kogu laewapära wee alla ja õhusurwe üles oli nii suur, et meid peaaegu laplikuks litsus.

Me uskusime, et laew koost laguneb, ja olime selleks ette walmistatud, et nüüd pääsmist enam ei ole. Me ei julenud kõssatagi, aga hoidsime üksteisest kinni. Siis tõusis wrakk jälle, ja nüüd järgnes kuus tõuget järjestikku, ja siis olime jälle lahtises wees.

„Ai, kurat!“ ütles Sören.

„Sina ei pea nüüd wanduma!“ ütlesin mina, „Sest nüüd selgub —“

Waewalt sain seda ütelda, kui wiimast korda põhja puutusime, ja siis jäime seisma.

„See on Hornöswa skäär!“ ütlesin mina.

Aga nüüd tuli pakiruum, mille kajuti osa katki lõõnud, kui laew wiimast korda kari wastu pörkas, ja nihkus taha poole. Söreni teine jalg sattus pigistusse ja oleks peaaegu puruks pigistatud. Ta ei jõudnud seda üles tõmmata; aga mina sain ta pükstest kinni ja tõmbasin jala üles. Ja seda ei oleks ma teha jaksanud, kui tal saapad weel oleksid jalas olnud, sest siis oleks saapakand puude wahele kinni jäänud ja keegi ei oleks jaksanud ta jalga wälja tõmmata. Ja sellest wõib näha, kui hea see on, et õigel ajal osatakse saapad maha tõmmata.

See oli teisipäewa õhtul päikese loojamineku ajal. Märgates, et kinni istusime, läksid Sören ja Jens alla poolteki eelkandile ja hüüdsid läbi purustatud tagapeegli, mis on laewa sile tagumik — appi.

„On seal keegi, kes hüüab?“ küsisin mina neilt.

Nad wastasid ei. Aga oligi wõimatu

midagi kuulda; sest mõlemad wrakitükid laewa sees tegid nii suurt müra, ja murtud mast, mis weel meie kõrwal taakluse küljes rippus, müristas wäljastpoolt wastu laewakülge. Ja peale selle tormasid wood üle kaljude wahetpidamatult sisse.

„Sellest ei saa midagi!“ arwasin mina. „Peame lootma, et hommikuni istuma jääme ja selle aja kestel mitte ära ei külma.“

Sören ei pooldanud seda arwamist. Tema tahtis wälja kaljule ronida ja appi karjuda, kuna ta, nagu ütles, oletada wõiwat, et paate lähedal leidub.

„Rootslased on meid küll näinud,“ ütles ta. „Neil on ju silmad nagu merekassidel!“

Me palusime teda palawalt sisse jääda.

„Kui me juba nii kaua oleme koos olnud, siis jääme ka selleks ööks weel kokku,“ ütlesin ma. „Sina oled meist kõige tugewam, meie wõiksime wajada sinu jõudu, et hommikul siit puusärgist pääseda. Kui sa nüüd wälja kaljudele jõuad, kisub meri su kasutumalt kaasa, nii tõesti kui mu nimi on Ole Kristofersen ja ma Skageni loots olen!“

Siis ronisid Sören ja Jens jälle sisse. Aga nüüd, mil Sören kord oma kehaliikmeid sirutanud, ei jaksanud ta oma endist seisukohta spantidel ja naelatoste peal enam wälja kannatada. Sellepärast läks ta alla pooltekile ja seisis kogu öö jalgadega wees.

Mina jäin küürutades sinna istuma, kus wiibisin. Tundsin, et kui nüüd tõusen, siis ma enam wanale kohale, kui tarwis, tagasi ei jaksa pugeda. Sest ma olin abras nagu ületalwe seisnud õun.

Nii möödus seegi öö.

Aga nüüd ei küsinud me üksteiselt enam, millele mõtlésime. Ainult Jens Taneren hakkas hommiku paiku pisut omastest sonima, nagu oleks ta rääkinud unes. Tema tõendas, ta kuulnud wäljast „Peeter Anderseni“ karjatust ja see wiinudki ta sellistele salajatele mõtetele.

Kohe selle peale hüüdis ta:

„Wesi tõuseb, nüüd wajub paat!“

„See pole tõsi!“ ütles Sören.

Ja siis õngitses ta ühe laua, mis kajutis ujus, ja pistis selle tagasi wraki alt läbi. Ta nägi siis, et wesi weel enam läiget andis, ja nii oli siis alles öö Ja

siis taipasime, et olime jõudnud lahtisesse wette ja et wesi tõusis ja paat mitte ei wajunud.

Nüüd kisendasime kõik, nii waljusti kui jõudsime, appi; aga wastust ei saabunud.

Siis ütles Sören Kappelborg, kes poolsurnuks pigistatud ja naelaotsadest haawatud, temal olla nüüd kõigis kehaliigetes nii hirmsad walud, et ta neid enam kauem ei suutwat kannatada. Nüüd murdugu wõi paendugu, tema tahtwat, kui tal weel jõudu jatkub, katsuma wälja ronida.

Mina küsisin temalt, kas tal nälg on, aga tema eitas seda, samuti jens.

Nüüd wõttis Sören mu käest kinni ja mina Jensi käest ja me läksime läbi wee ettewaatlikult awause poole, mis tagatekis oli. Seal ootas Sören silmapilku, mil wesi wälja woolas, kumardas wraki alla, ja tal oli õnne, et tüürist kinni sai, enne kui wesi jälle hakkas sisse woolama. Siis ronis ta sealt üles laewa kiili peale.

„Mis sa näed, Sören?“ hüüdsin ma wälja.

„Näen ees tuld — tuletornituld!“

„Millist?“ küsisin ma.

„Punast ja walget!“

„See on hea!“ ütlesin ma.

Siis kuulsin ma teda appi kisendawat, ja mul oli, nagu oleksin kusagilt kaugusest ka wastust kuulnud.

„Nüüd tuleb see,“ ütlesin ma Jensile enese kõrwal.

„On ka wiimane aeg!“

Minu kehaliikmed ja samuti Jensi omad lõdisesid külmast.

Aga juba see, et inimesed lähedal wiibisid, tähendas asjade pööret.

Sören oli wraki kiilist märganud rootsi paate ja lähemat hüüdnud. Kalur, kes parajasti oma paadis ballasti proowis, ehmatas nii ägedasti, kui laewalt, mida ta oli „surnuks“ arwanud, teda inimese hää! hüüdis. Ta laskis raske ballasti-kiwi ehmatades paadi põhja kukkuda, nii et peaaegu õnnetus oleks juhtunud.

„Wõtaks tont, kas Te siis ei näe, et me oleme daani kalurid Skagenist!“ hüüdis Sören.

Ta läks jälle wraki taha wette, hoidis pahema käega tüürist kinni ja kiskus paremaga esiti minu ja siis Jensi wälja.

Siis wiidi meid wrakilt alla paati ja me jõudsime meeskonnaga Fjellbacka kaluritekülla. Pean ütleva, mehed olid meie wastu täiesti head, olgugi, et neile lähenesime waid ühe kummulipaisatud paadi keldriaugust. —

Ma tänasin jutustajat ja küsisin, kas tema wõi ta seltsimehed selle sõidu tagajärjel haiget polnud saanud.

„Mitte midagi iseäralikku!“ wastas tema. „Inimene on, kui ka mitte just sellisega, siis ometi mõnesuguse äpardusega harjunud. Kõige pahem oli see Hans Lauritsenile; aga ega's temalgi nüüd pahem pole kui kord meil kõigil. Jumal wõtab tubli kaluri alati lahkesti wastu. See on meie usk Skagenil.“

Täis soid.

O. Grossschmidt.

Täis soid ja rabu oli elutee, ja äkiliste mägedega kuhjatud: teed käisin, wäsinud ja higine, seal juures olin tihti põlatud.

Mind julgustas mu kaaslase käepigistus, ja kuis ta aitas kanda raskusi, — ning tema silmist helkitw julgustus: mu sõber, raskustes saab edasi!

Nüüd läbi käidud warsti teed ja rajad, mde halja weere all wõib rahu puhata: Ei kosta siia nutt, ei leina kajad — siin raskustest ei enam kõnelda.

Maailma äärel.

Kanada kirjaniku J. O. Curwood'i romaan.

14

Ja see pilw murdus äkki nagu juur jää-
tükk kahels, ja neiu kukkus mõõtmata sügavusse,
millest nad oma pilvedega olid üle lenanud.
Ja tema hüppas neiuale järele ja kukkus aasta-
sajanguid lõpmatult aegutavasse kuristikku.

Siis tungis kummaline valgus tema juurde
— ja kirtesära ja nagu tsimblite ning kõrgete
häälte lauluheltn.

Ja siis uinus ta pikka unenäotumasse unesse,
ja kui ta silmad awas, leidis ta enese woodist
ning nägi just enese ees üht nagu säravail
silmil, mis temale läbi pisaratemere põnewalt
otsa wahtisid.

Ja üks hääl fosistas pehmesti, magusasti
ja rõõmsasti:

"Alan!"

Ta katsus käewarsti wälja sirutada. Nägu
tuli lähemale ja surus enese innukalt tema näo
wastu. Pehmed käewarred wõtsid ta ümbert
kinni, pehmed huuled suudlesid ta suud ja silmi.

See oli wiiendal päewal pärast lahingut
wainukuristikus, ja kuueandal ajas ta enese
woodis istukile ja wõttis wastu metsiku Smithi
küllastuse, ja siis tulid Keef, Nawadlook, Tat-
pan, Topkof ja Wegaruf, tema wana, tragi
majapidajanna.

Mary jättis teda waewalt minutiks üksipäini.

Uga Tautuf ja Amuf Toolik ei tulnud;
Alan märkas Keofi muutunud olekut ja teadis,
et ta peakarjased olid surunud Ometi kartis ta
seda otsekohe küsimast, sest enam kui kõiki teisi
armastas ta neid häid seltsilisi, kelle seltsis ta
tihti tundraile ränimand.

See oli metsik Smith, kes temale kõik esi-
mefena täpselt ära jutustas — ainult wõit-
lusest loopas nimetas ta wähe, seda pidi
Mary temale täielikult kirjeldama.

"Grahamil oli enam kui kolmkümmend
meest kaugas, ja ainult kümme neist pääsivad,"
ütles wana kullakaewaja. "Me matsime kuus-
teiskümmend maha ja seitse haawatud on
meil rawitseta. Müüd, mil Graham surnud, kar-
davad nad hirmsasti, et meie nad wõikime
anda kohtu kätte. Nad teawad, et nad ilma
Grahamita ja Rosslandita on kadunud."

"Ja meie mehed — minu mehed?" küsis
Alan nõrga häälega.

"Need wõitlegid kui jaatanad."

"Tean seda. Uga —"

"Nad tulid kirmarjil mägestikust ega wõt-
nud puhkamisekski aega."

"Sa tead, mis ma mõtlen."

"Mitte palju, seitse said surma — Sof-
wenna kaasa arwatud."

Ta nimetas langenute nimed, kuid nende
hulgas polnud ei Tautuki ega Amuf Tooliku.

"Ja Tautuk?"

"Du haawatud. Ainult õnnelik juhus pääs-
tis ta surmast, ja Keef on müüd nagu ümber
wahetatud. Päewad ja ööd rawitseb ta teda
müüd, ei tagane tema juurest sammugi ja on
armutade kui wäike kass, kui keegi Tautukit
kuidagi tahab aidata."

Siis ma olen rõõms, et Tautuk haawata
jät, naeratas Alan. Ja wäikese wahaja järele
küsib ta:

"Kus on Amuf Toolik?"

"Metsiku Smithi pea wajuks nõrgu ja ta pu-
nastas kui wäike koolipois."

"Seda pead juba Marylt küsima, Alan."

"Pisut hiljem küsis Alan Marylt Amuf
Tooliku kohta teateid.

Temagi punastas. Ta silmad hiilgasid nii
kummaliselt, et see Alanigi kohmetuks tegi.
Siis ütles Mary tasakesi:

"Sa pead ootama, Amuf Toolik tuleb warsti!"

Uga ta ei tahtnud temale rohkem midagi
ütelda, ehk küll Alan ta pea oma rinnale tõm-
bas ja käsi tema juustes hoibes teda seni ah-
wardas kinni pidada, kuni ta temale oma sala-
duse teatab. Wäike rahulolew ohe oli neiu
wastus. Ta surus enese kõwasti Alani lähedale
ja fosistas temale, et tal selle karistuse wastu
midagi pole ütelda. Nõnda jäi asi Alanile nii
pärast kui eme mõistatujeks, kuhu Amuf Too-
lik läinud ja mis ta tegi.

Mõni minut hiljem teadis ta, et oli tött
aimanud, ja ütles Maryle:

"Mina ei waja arsti, aga see on siin poolt
juur tähelepanelikkus, et ja Amuf Tooliku tema
juurde saatsid."

Siis katkestas ta oma kõne äkki ja ütles:

"Kui mõtetu ja rumal ma ometi olen!
Muidugi on siin teisi, kes arstiabi tungiwa-
malt wajawad kui mina!"

Mary noogutas pead.

"Uga müia mõtlejin peasjalikult sinule,
kui ma Amuf Tooliku Tananasse saatsin. Tema
ratsutas Raukiga ja peaks juba tagasi jõudma."

Ta pööras oma punastawa näo kõrwale,
nii et Alan ainult ta kõrwa wõis näha.

Saan olema warsti jälle jalul," ütles
Alan, "siis reijime riikidesse, nii kuidas otjus-
tasime."

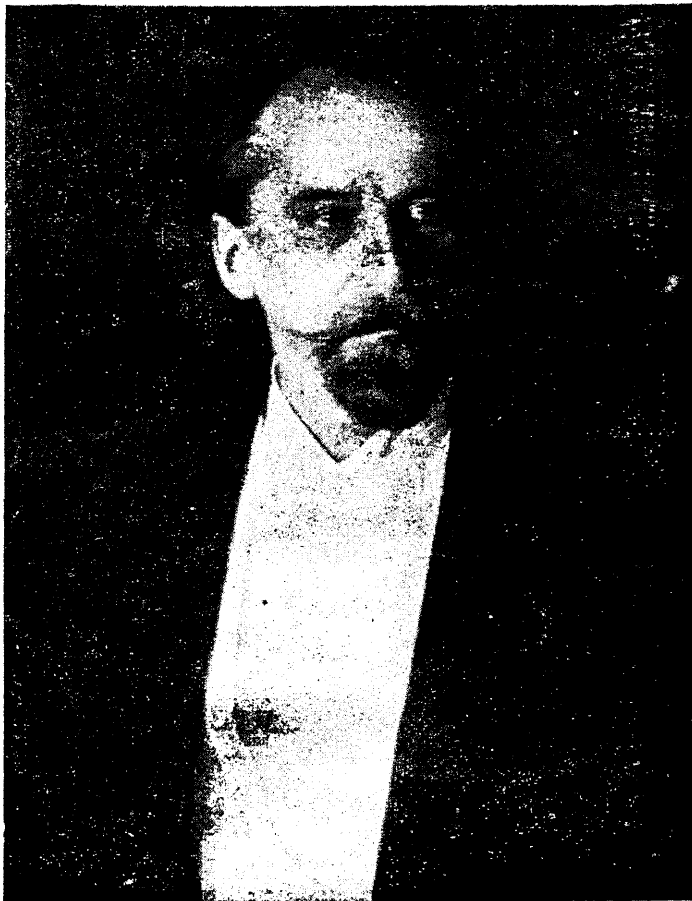
Jaan Tõnisson 60. aast.

Wõib julgesti ütelda, teist nii populaarset meest kui Jaan Tõnisson Eestis ei leidu. Ei leidu ka kedagi teist, kel Eesti awalikus arengus oleks nii palju teeneid ja kes selle arengu suuna määramisel sedawõrd hoogsalt, sedawõrd laialtulatusele ja sedawõrd tagajärjekalt oleks tegutsenud kui tema, nagu ka ei leidu kedagi teist, kelle awalik tegutsemiseaeg oleks olnud nii järjekindel ja nii pikk.

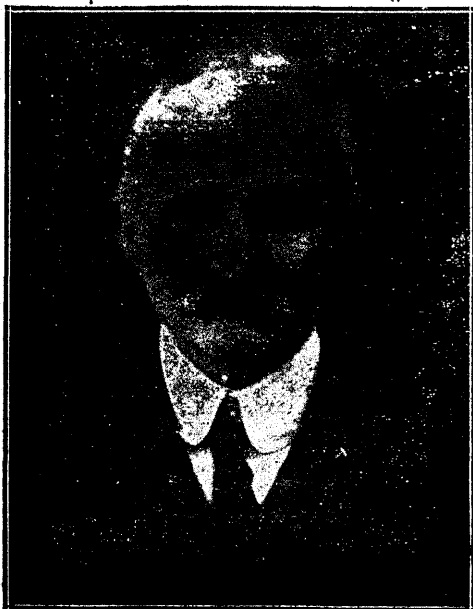
Raudse energiaga on ta juba üliõpilasepõlwest hakates ühtejärge Eesti awalikus elus radasid raiunud, iseseiswusele õhutanud, iseteadwusele äratanud, mitte üal otsides omakasu, küsides: mis ma sest saan. Tema ainus tasu on olnud: näha, et ta tegewus laiadele rahwakihtidele paremusi saawutas, et ta mõtted ja algatused rahwa poolt waimustatud wastuwõtu leidsid, et rahwas nii waimliselt kui majandusliselt edasi jõudis. Leidub inimesi, eriti nooremate tegelaste hulgas, kes tema tegewust armastawad ironiseerida. Inimesi, kes teda eriti poliitikalpõllul näiwad otse wihkawat. Ometi ei saa nemadki tunnistamata jätta, et Tõnisson on läbi ja läbi aus ning omakasupüüdmatu, kõige paremate püüetega warustatud, suure tööjõuga ja silmapaistwam riigimees ning patrioot, kes juba siis radasid raius, kui mõned nooremad tegelased weel polnud sündinudki.

Meie ajakirja ruum ei luba tema elutöö üksikuid järkusid siin lähemalt hindama hakata. See on suurte poliitiliste lehtede ülesanne. Aga meie ühineme kõigi tema austajatega ja erapooletult mõtlejatega, kes temas tunnustawad wanemat, suurimat ja silmapaistwamate teenetega Eesti awalikku tegelast, tema aupäewal, 22. detsembril s. a., ja soowime temale palju jõudu, palju energiat ja palju päikserikkaid päewi weel edespidisekski Eesti riigi ja rahwa heakäekäigu alal tegutsemiseks!

Kaljuna seisma jääb kodumaapind — tänulik Eesti ei unusta Sind!

Jaan Tõnisson.

Eduard Wöhrmann.

Eduard Wöhrmann,

tuntud wana luuletaja ja meie kauaaegne kaastööline, saab 29. detsembrilisel aastal **65 aastat wanaks**. Raske on olnud tema elu, kiwine ja ohakaline tema elutee. Kurnawa kehalise tööga on ta pidanud kogu pika eluaja, juba noorest põlwest hakates, omale igapäewast leiwanatukest teenima, ka weel siis, kui wanadus ja haigus juba ta sõrmed krõnksi tõmbasid ning selga paenutama hakkasid. Ometi ei ole nähtud waew suutnud ta waimu kidurdada. See on tal alati olnud ärgas ja tuline, täis leeki ja armastust kodumaa ja kõige wastu, mis ilus ja hea. Seda näitawad ta luuletused, millest waid osa ilmunud, kuna suur kogu alles käsikirjas seisab. Kel wõimalus on olnud tema lauludega tutwuda, teab seda. Seda näitawad needki laulud, mis rahwale trükitult on kättesaadawaks tehtud. Seda näitawad isegi ta wiimase aja luuletused. Onn temale, et wabariigi walitsus talle wanaduses teenete eest on määranud pauki, mis ta wanapõlwe aitab kergendada.

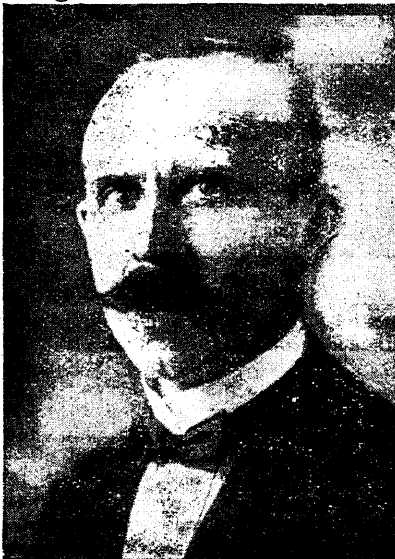
Tema aupäewa puhul pigistame wana weteraani kätt südamlilikult ja soowime temale weel palju jõudu ning wärskest, aga weel ka palju päikseküllaseid ja rahulikke päewi ta elusügisel!

Uus wahariigi walitsus.

Riigivanem **A. Rei** (s.-d.)

Wälisminister **J. Lattik**,
(kristl.-rahwaerak.)

Kohtu- ja siseminister **T. Kalbus** Teedeminister **O. Köster** (asun.)
(tööerak.)

Põllutööminister
K. J. Soonberg (asun.)

Sõjaminister **M. Juhkam**
(töerak.)

Raha- ja tööstus- kaubandusmi-
nister **A. Oinas.** (s. d.)

Haridus- ja töö- hoolekande-
minister **L. Johanson.** (s. d.)

„Sa pead küll üksi minema, Alan, sest mul saab uue maja sisseeadmisega palju tegemist olema,“ vastas neiu nii rahulikult, et Alan otse kohtudes waiit jäi. „Andsin juba käsu eelmägedes palke ratuda; metsik Smith ja Anuk Toolik hakkawad kohe maja ehitama. Mul on väga kahju, et ja oma asju riikides nii väga tähtsaks arwad. Elu saab siin olema pifut üht, kui ja siit ära oled.“

Kohmetult ei saanud Alan sõnagi juust. Mis see tähendas? Ta ägas:

„Mary!“

Neiu ei pööranud ümber.

„Mary!“

Ja äkki pööras Mary oma naeratava näo jälle tema poole, waatas temale otse armsatava pilguga, ja kuna ta magusad, soojad huuled Alani huult suudlesid, kuulis see mõistatuse lahenduse.

„Mina ei saanud teda mitte arsti järele, Alan. Laskin kutsuda õpetaja. Seda wajame metsiku Smithi ja Nawadlocki laulatamiseks. Ja Tautuk ning Keot tahawad ka abielluda. Sina ja mina mõime muidugi oodata —“

Uga ta ei lõpetanud ütlust, sest suudlused sulgesid ta suu. Ja siis tumistas ta Alanile asju, mida see ita ei olnud võimalikult arwanud. Ta ei tahtnud enam midagi teada riikidest, ei tahtnud sealt enam midagi saada — ka mitte perekondlikku warandust, mis ta oli pärinud, wäljaarwatud waid see võimalus, et Alan selleks Alaskas kasuliku tarwitamise leiab.

Ja isegi siis uskus ta, et see kokkuraabitud

raha ainult kurja wõib teha ja tema mistiise häwitada. Sest tema tundis nüüd waid üht, ja see oli Alani maailm! Tema tahtis seda tema maailma täpselt nii, kuidas ta oli — suured tundrad, tema rahwas, mäed —, järades waba looduse iluduses. Nüüd mõistis ta, mis Alan sellega oli mõelnud, kui ütles, tema on pärit Alaskast ja mitte ei ole ameeriklane. Tema ei olla enam ameeriklane, waid ta olla naine Alaskast. Ja temaga käsitäes tahtis ta Alaskast eesti surmani wõidelda.

Ja kuna ta Alanile neid asju kõik tasaketi ütles, silitas Alan ta siidjuukseid, jurus oma huuled neile, ja esimeist kord kaua aastate järele täitufid ta filmad pisarateest.

Nii siis oli õnn wiimaks nende juurde jõudnud.

Wõõrad hääled kajasid neile kõrwu. Mary tõstis oma pea tema õlast ja ruttas akna juurde.

„See on Anuk Toolik,“ hüüdis ta. „Ta on tagasi jõudnud.“

„Ja — kas on ta ükspäini?“ küsis Alan ja ta süda seisis waiit wastust oodates.

Sirgesti tuli neiu ta juurde tagasi, silitas ta patja ning juukseid.

„Bean minema juukseid kammima, Alan,“ ütles ta. „Nii ei wõi ma ju kedagi vastu wõtta.“

Ja äkki libisesid ta käed Alani kätele ja hoidsid neist kõwasti kinni, sest Sokwenna maja katusel laulis jälle hallikirju wäike räästas oma laulu — oma igatsuselaulu. Ja see hõiskas nendegi südames, mis nüüd mõisid olla õnnelikud. Ku siin maailma äärel! (Lõpp.)

Seitse töökat aastat.

„Romaanil“ on seitse töökat aastat seljataga. Järgmise numbriga astub ta oma lühikese, kuid wiljaka tegewuse kaheksandasse aastakäiku. Selle aja jooksul on temast saanud ülemaaliselt tuntud ja hinnatud ajakiri, wäga paljudele aga tähendab ta oodatud armast sõpra, kelle paun alati kaasa toob silma, südant ja mõtet rõõmustawaid palasid. Kristallpuhast sõpra, keda üksmeelselt ja rõõmuga terwitawad isa, ema, poeg ja tütar.

Olgugi, et teised wäljaandjad heaks tooniks peawad kõnelda lugejate loidusest kirjanduse wastu, wõime meie otse wastupidist ütelda Meie lugejad on meid alati julgustanud ja toetanud sel määral, et meie mured kunagi koormaks pole läinud. Teades, et meiega on Eesti lugejaskonna tähtsam osa, jatkame meie oma teed wankumata ja endises rahwalikus, puhtas ja nõudlikus sihis.

Kui „ROMAAN“ seitse aastat tagasi ellu kutsuti, siis teostus temaga täista uus mõte. Juba pikemat aega leidsid tähelepanelikud waatlejad, et Eesti wõrdlemisi kehwa omaliteratuuri kõrwal paratamatult tarwiliku tõlkekirjanduse ilme on liig saksapärane. Meie kirjanduse ringkonnad tallasid kui nõjutud ringis, suuga ehitati küll rahwuswahelist kirjandust, tegelikult aga tõlgiti peamiselt Saksa töid. Oli teada, et omapärast kirjandust ei saa kunstlikult luua, aga sama hästi oli teada, et omapärase literatuuri ettewalmistamiseks on waja wabaneda liig ühekülgselte Saksa kirjanduse wormide ja ainete kammitsatest ning tee awada rahwuswahelise kirjanduse suurmeistrifele Eestigi rahwajuure. Eesti kirjandusliku maitse arenemiseks on sel asjaolul wõib olla praegu weel tunnustamatu, kuid selle peale waatamata wäga suur tähtsus. Eesti lugejaskonnal on „ROMAANIST“ saadik wõimalik tutwuda kõige mitmekesisemate rahwuste tööde, nõuete wormide ja sisu kulwiwerimisega. Ta wõtab osa ülemaailmlikust kirjanduslikust elust; on kõigi kirjanduslikkude saawutuste ja sündmuste wahenditaks tunnistajaks. Seda nõudis eriti iseseiswa Eesti olemasolu, sest ei wõinud ometi iseseisw Eesti jääda waimliselt mõneks Saksamaa prowintiks. Need kaalutlused tõstsid esile „ROMAANI“ idee, ta rah-

wuswaheliku ja puhta sisu, üldise ainejootuse ja ta rahwaliku keele.

Meie ei sa muidugi ütelda, nagu oleksime meie olnud ainukesed, kes sellele äratundmisele on jõudnud, kuid meie wõime kinnitada, et meie oleme olnud esimesed selle mõtte teostamisel, esimesed ja kõige järjekindlamad selle mõtte teenistuses. 162 numbrit „ROMAANI“ on suures eksemplari arwus (kokku ligi 1 miljon eksemplari) selle seitsme aasta jooksul rahwa sekka läinud. Selles tegewuses on meie kaudu esinenud ligi 80 rahwa kirjanikke, ligi 100 romaani kõige mitmekesisematelt autoritelt on rahwale kätte antud, ning lugemata arwul on awaldatud lühemat proosakirjandust, luulet, tõtt ja nalja ning isegi pilte. Kui arwestaksime kõik awaldatud read, siis leiaksime, et ridadest, mis siin ilmunud, wõiks wäljaanda ligi 300- raamatuline kogu, millest igäühe hinnaks oleks praeguseid müügihindu arwesse wõttes vähemalt wiiskümmend senti.

Nii jõuame meie oma teise edupõhjuse juure. „ROMAAN“ on odaw. Ta oli algusest saadik mõeldud rahwaliku lehena ja on seda ka seni olnud, niihästi sisult kui ka hinnalt. Sellest siis ka meie lugejate rohkus ja meie hea wahekord oma lugejatega.

Waikselt ja rahulikult, sest töö ei salli kärsitust ja eksitamist, jatkab „ROMAAN“ oma teed Wankumata jääb ta ustawaks oma kord püstitatud põhimõtetele. Teda wiib edasi ta püsiwas töös teadmine, et ta on loonud uue ajakirja tüübi, esimest korda rakendanud Eesti lugeja käsutusse maailmakirjanduse waraaida, annud eeskujuni mõnelegi teisele ettewõttele, kes küll tema algatust ei taha tunnustada, küll aga wäikse eduga kopeerib. „ROMAANI“ wiib edasi äratundmine, et tema taga seisab Eesti iseseisew, rippumatu ja otsuswõimeline lugejaskond, kes oma puhast elujuhtumist ei taha määrada mujalt saadawa alawäärtsliku sõnastuse ja sisuga kirjanduse lugemisega.

Mõtteit uus, hinnalt odaw, walikult mitmekesine, sõnastuselt perekondlik, sisult puhas, alati wärske, armas, põnew ja wäärtsulik, nii jatkab „Romaan“ ilmumist tulewal aastal.

- O. Grossschmidt** : Mälestus nr. 2.
 " — " : Vabaduspäewal. nr. 4.
 " — " : Magajate mälestuseks.nr.5.
 " — " : Noorus kaob. nr. 15.
 " — " : Täis soid. nr. 24.
Ed. Wöhrmann : Kaljulaste laul. nr. 3.
 " — " : Wana hoone. nr. 5.
 " — " : Piipu popsin. nr. 7.
 " — " : Waatsin lastemängu. nr. 8.
 " — " : Minu isakodu. nr. 14.
 " — " : Sõbrale. nr. 17.
 " — " : Tormilaul. nr. 19.
 " — " : Mu luik. nr. 23.

- Agnes Tiitus** : Ma armastan. nr. 23.
H. Käger : Sügisudu nr. 21.
Keegi Nimetu : Weel kustunud ei ole. nr. 22.
 Tähtsamad momendid Eesti Wabariigi tekkimisel.
 Eesti riiklise iseseiswuse tulemused. nr. 4. [nr.4.
 Manifest 24.II.1918. nr. 4.
 Seckendorfi määrused. nr. 4.
 Eesti Wabariigi walitsuse juhid. nr. 4.
Esko Hanns : Kewad. nr. 7.
 Eesti üldlaulupeod nr. 12.
Juhan Aawik : Mispärast laulab Eesti rahwas?
 Teeme lõbusa õhtu. nr. 20. [nr. 12.
 Miks? nr. 20.
 H. H.: Kirjandus: Lints: Aowalgel. nr. 20.
 Lapsesilmad. nr. 2.

Helweetsia.

- Ernst Zahn** : Kaks teed nr. 10—13.
Ilse Frank : Pragu jääliugustikus. nr. 18.
 Merçi, Monsieur. nr. 24.

Hiina.

- Fi-Li-Poe** : Kui wihma sadas. nr.7
 Mõtteterad nr. 18.

Hollandi.

- Multatuli** : Kombetu ja kölwatu r.18.n.
H. Middendorp : Mäng surmaga nr. 20.
E. van Lidt de Jeude : Armastus wõi äri nr.23.

India.

- R. Tagore** : Naise saladus. nr. 10.

Inglise.

- T. C. Bridges** : Mees Montevideost. nr. 1—10.
M. Arlen : Kihlweo tagajärg. nr. 14—15.
H. Culd : Rannal. nr. 15.
W. Somerset-Maugham : Pillaja. nr. 19.
Beverley Nichols : Mis Te teeksite. nr. 19.
Normann Venner : Karjatus. nr. 22.
Winifred Duke : Ooteruum. nr. 23.

Itaalia.

- Grazia Deledda** : Kaks imetegu. nr. 6.

Jaapani.

- Jumala kell.** nr. 9.

Kanada.

- James Oliver Curwood** : Maaailma äärel. nr.
 [11—24.

Kroaadi.

- Desanka Maksimovie** : Nüüd. nr. 14.
Sàndor Gjalskj : Naja. nr. 23.

Norra.

- Edw. Welle-Strand** : Polaarsurm. nr. 11.
 " — " : Torm. nr. 13.
 " — " : Wirmalised. nr. 24.
Knut Hamsun : Tule ääres. nr. 16.
Erik Eriksen : M. Overhouse kojutulek. nr. 17.

Persia

- Piimwalge eesel.** nr. 22.

Poola.

- S. Silbermann** : Sinised siidisukad. nr. 5.
 " — " : Surma mõistetud. nr. 16.
St. Brandowsky : Peab olema tunnet. nr.15.

Prantsuse.

- Jean Ray** : Herberti õnn. nr. 1.
J. F. Blade : Nuheldud kuningatar. nr. 7.
Ad. Andoy : Argpüks. nr. 9.
A. Acremant : Tummad draamad. nr. 11.
A. de Lorde : Isa. nr. 14.
A Crozière : Aruldane tüdruk. nr. 14.
Guy Péron : Lahutus. nr. 20.
Fr. Boutet : Naine pallimajas. nr. 21.

Rootsi.

- Erik Zetterström** : Õige. nr. 17.

Rumeenia.

- K. J. Magog** : Ennustus nr. 3.
Jon Minulescu : Sa usud . . . nr. 15.

Saksa.

- Luise Westkirch** : Kui armastus räägib. nr.
Ch. Broehl-Delhaes : Töö. nr. 5. [1—9]
H. Dressler : Sõpruse pärast nr. 6.
C. Fleischlen : Päike südames. nr. 7.

K. Münzer : Wiimne näokate. nr. 8.
 H. Bredemeyer: Direktori juuresolekul. nr. 11
 Hans Gäfken : Mees, kes seisma jääb. nr. 13.
 K. F. Rudolph : Rohkem kui kohus. nr. 14.
 A. Liebold : Kiri nr. 15.
 Carl Busse : Põldmäe õpetaja. nr. 16—17.
 H. Courths-Mahler : Kui armastus ärkab. nr.
 Anni Birk : Wõitlus wabadusega. nr. 18. [18—24.]
 L. am Bruhl : Tantsjanna sõrmus. nr. 10.
 H. Stein : Kellele ta laulis. nr. 19.
 M. Geissler : Kolm kuldsõna. nr. 20.
 G. W. Brandstetter : Wabatahtline. nr. 21.
 Otto König : Autojuhi tunnistus. nr. 21.
 Kurt Miethke : Kallaleturj. nr. 22.
 H. Rasmussen : Wäike Jeanette. nr. 23.
 Herm. Heiberg : Üllad inimesed. nr. 24.
 W. Müller : Sinu hing. nr. 24.

Slowakkia.

O. O. Hubicki : Montekarlo õnn. nr. 1.
 „ — „ : Koolimälestus : nr. 4.

Tirooli.

K. Schönherr : Emad. nr. 17.

Türgi.

Remédiè Hairie : Lõunapalwe. nr. 2.
 Wanadsõnad. nr. 15.

Ungari.

Kálmán Mikszath : Anna Bede süü. nr. 5.
 „ — „ : Lahus. nr. 24.
 Sándor Peterdi : Kaldal. nr. 7.
 Kálmán Porzsoit : Neli aastaega. nr. 9.
 Sandor Petöfi : Mu isa amet. nr. 11.
 K. Murai : Inetud naised. nr. 12.
 A. Erdödy : Barkaroola. nr. 14.
 Zsigmond Moricz : Talunik ja preester. nr. 15.
 Joh. Fothy : Ahmed Ali neli elu. nr. 17.
 Ed. Sas : Lahutatud raine. nr. 21.
 J. Pakots : Naissekretär. nr. 23.

Wene

A. P. Tshehhow : Külaline. nr. 1.
 Lew Urwantsew : Käewõru. nr. 2.
 W. Katajew : Eksam. nr. 6.
 Lew Tolstoi : Kuninga uus kuub. nr. 6.
 „ — „ : Hanede jagamine. nr. 9.
 M. Sostshenko : Waene Trupikow.

Tõtt ja nalja.

Pea igas numbris.

Hulk pilte.

Igas numbris.

Chlorodont

1/4 tuubi Kr. 1.— 1/2 tuubi Kr. —60

hambapasta

kõrwaldab halwa hingeõhu.

Meesterahwa rätsepaäri
A. SOONBERG

Tallinn, Wene tän. 1—14. Kõnetr. 16-59.

Teatan oma austatud tellijatele, et olen Inglismaalt kätte saanud kõik tarwisminewad **ülikonna-, palitu-, smokingi-, fraki j. n. e. riided.**

7-dat tööstus aastat alates tuletab Esimene Eestimaa Taimewõitehas „KOKK“ oma austatud ärisõpradele meelde, et „KOKK“ tehase saadused omale **ülemaailsekuulsuse wõitnud on.** Meie oleme uue nimetuse margariinile soetanud — „KOKK“ see on margariin. Peale selle walmistame weel parimat taimewõid lauawõina

„Sana“ ja „Jawa“

Pange tähele! „KOKK‘A“ tehase „Söögiõli“, „Salatiõli“ ja „Ekstra salatiõli“ 1/1, 1/2 ja 1/4 pudelites, mis „KOKK‘A“ nime pudelil ja „KOKK‘A“ etikette kannawad, on parimad söögiõlid Eestis. Taimewõid: KOKK, SANA ja JAVA ning „KOKK‘A“ söögiõlid on saadawal igas söögiainete kaupluses.

Tehas „Kokk“

TALLINN, Siiversi, 3. Tel. 25-26.

Imestamisväärt odawasti, kergesti ja puhtaks pesete oma pesu pesupulbriga

LUMJWALG

ühes sellega pikendate ka pesu wastupidawust., samuti söögi- ja kööginõud ning mustad ja raswased käed saawad imestamisväärt kergesti puhtaks.

Pealadu: Tallinn, Suur Pärnu maantee nr. 48.

Jimus trükist „**Välis-eestlase kalender-käsiraamat 1929. a.**“

I. aastakäik. Toimetanud **H. Haljaspõld.** Hind 1 kr. 25 s.

Sisuks peale välis-eestlasele tarwilikkude teadete ülewaated eestlaste elust Belgias, Belgia Kongos, Brasiilias, Lõuna-Slawias ja Ameerika Ühisriikides.

Pealadu: „PÄEWALEHE“ raamatukaupluses, Tallinnas, Jaani tänaw 6.

„Romaan“ pakub oma aastakäikude näol määratut lugemiswara, mis ei wanane iialgi.

„Romaan“ 1929 aastal.

Kaheksandat aastakäiku alates tahab ajakiri „Romaan“ nagu siia-
maani kinni pidada põhimõttest, mis teda juba seitse aastat on juhtinud
ja temale laialdase sõpraderingkonna loonud: **oma lugejaskonnale
pakkuda ainult head, puhast, põnewat ja waimukosutawat lu-
gemiswara, mis on ammutatud maailmakirjanduse parimast
warasalwest.** Ajakiri „Romaan“ tahab olla oma lugejatele ka 1929 aastal
meelelahutajaks ja sõbraks nende elu rõõmsatel kui ka kurbadel tun-
didel, tahab nende waimu teritada ja wärskendada pärast wäsitawat päe-
watööd, tahab nendelt eemale peletada igawust üksikutel tundidel. Sel-
leks pakub ta neile aasta kestes hulga huwitawaid romaane, jutustusi,
uudisjutte, luuletusi, pilte, tõeteri, nalja, hindmõistatusi jne. jne. .ne.

Uttest romaanidest, mis aasta algul ilmuma hakkawad, nimetame:
Ameerika loetawama kirjaniku Zane Grey ülipõnewa romaani „**Wiimse
meheni**“ ja saksa kirjaniku Kurt Martini romaani „**Prokurööri tütar**“,
mis oma awalduse tegewustikuga lugejatel wististi saawad meeldima.
Kolmanda jutuna hakkab ilmuma Läti kirjaniku R. Blaumanni „**Äike**“,
Järge ootamas on hulk teisi jutte. Nimetame ainult Salme Lagerlöfi,
Frank Stockton'i, Gussew Orenburgskit jne. Lühidalt: „Romaani“ toime-
tus tahab kõik teha, mis ta wõimuses seisab, et õigustada seda suurt
poolehoidu, mida meie lugejaskond meie ajakirja wastu siia-
maani üles on näidanud, kõrwale jättes kõik, mis on wäärtuseta wõi wähesse wäär-
tusega.

„Romaani“ wäljaandmist jätkab kirjastusosaühisus „**Areng**“, mis sei-
sab kindlal alusel ja kindlustab ajakirja korraliku ilmumise.

„Romaani“ telliwad peaaegu kõik raamatukogud Eestis ja ta ei tohiks
puududa üheski neis, sest temas peitub wõrratu hulk
head lugemiswara.

„Romaani“ loetakse peale kodumaa ka igal pool Eesti asundustes:
Lätis, Soomes, Daanis, Rootsis, Põhja-Ameerikas, Lõuna-
Ameerikas jne.

„Romaan“ püsib oma lugejate hulgalt ikka weel Eesti ajakirjade esi-
meses reas, mis tunnistuseks on tema hästiwalitud sisule.

„Romaani“ proowinumbrid saadame kirjanduse sõpradele aadressi
saamisel hinnata.

„Romaani“ seitse aastakäiku on weel saada, köites ja köitmatult:
1. aastakäik 5 krooni, teised 7 krooni 50 senti. Kõide-
tult iga aastakäik 2 krooni kallim.

„Romaani“ tellimisi wõtawad wastu kõik postkontorid ilma mingi-
suguse lisamaksuta, ja „Romaani“ talitus, Tallinnas
Müüriwahe, 16, uks B.

Tellimise hind on endine.

Lootes et wanad sõbrad meile hulga uusi sõpru oma ümbruses
juure wõidawad, tänab ja terwitab kõiki wanu ja uusi „Romaani“ sõpru

Kirjastusosaühisus „Areng“.